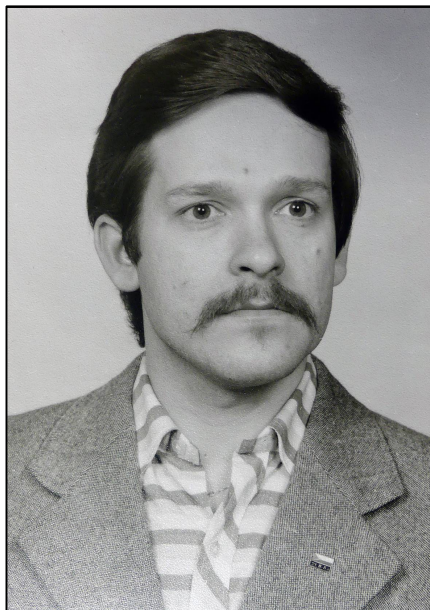

Doc. PaedDr. Valerián Franc, CSc.

(* 1. august 1963, Banská Bystrica – † 2. august 2024, Banská Bystrica)

Slovenský zoológ – entomológ a arachnológ, ochranca prírody, univerzitný pedagóg – doc. PaedDr. Valerián Franc, CSc. sa narodil 1. augusta 1963 v Banskej Bystrici v učiteľsko-administratívnej rodine. Vychovávala ho mama Blanka Francová ako slobodná matka. Otec, Alojz Filovkin, pochádzal z Čiech. V meste pod obľúbeným Panským Dielom, na Kollárovej ulici, prežil celé svoje detstvo. Už od malička sa u neho prejavoval osobitný záujem o prírodu. Spočiatku ho očarili pestrofarebné motýle, potom začal postupne zbierať aj chrobáky. Tie sa mu javili tajupľnejšie, takže neskôr sa im už venoval v plnej miere. Čoskoro sa dostavili aj slová povzbudení, neskôr uznania, i prvé ocenenie. Na základnej škole v súťaži Biologickej olympiády získal 1. miesto v celoštátnom kole. V tom čase už žil s mamou na ulici Horné záhrady v mestskej časti Rudlová.

V roku 1981 ukončil s vyznamenaním štúdium na Gymnáziu na Triede SNP v Banskej Bystrici. Hoci úspešne absolvoval prijímacie skúšky na Prírodovedeckú fakultu Karlovej univerzity v Prahe, štúdium mu pre nedostatok miesta nebolo umožnené. Preto v jeseni toho istého roku nastúpil na jednoročný nadstavbový

študijný odbor „Výpočtová technika a spracovanie informácií“ na Strednej ekonomickej škole v Banskej Bystrici, ktorý ukončil v r. 1982 s vyznamenaním.

Od roku 1981 bol členom Slovenskej entomologickej spoločnosti a v roku 1982 vypracoval prácu s názvom Coleofauna masívu Panského Dielu v novom ekologickom triedení. Uvedené územie pri Banskej Bystrici navštevoval a skúmal prakticky odmalička. V tejto práci ho podporovala jeho milujúca matka, ktorej vďačil predovšetkým za materiálnu a ideovú oporu. Podobne RNDr. Ján Kleinert, CSc., ktorý toto územie dlhodobo taktiež študoval, ho ako entomológ a pracovník ochrany prírody najmä odborne v jeho začiatkoch usmerňoval. Práve na metodike tejto práce Valerián staval po celý svoj život. Základom hodnotenia pre viac ako 400 druhov chrobákov bolo „quadrinomické ekologické delenie“, ktoré prevzal a doplnil z prvého dielu Roubalovho katalógu z roku 1931. Táto rozsiahla práca obsahovala až 130 textových strán a v podstate predstavuje akúsi Valeriánovu prvotinu. Okrem toho, že si ju pedantne na mechanickom písacom stroji sám klepal a ruský obsah dokonca azbukou na inom stroji, tak ju aj sám ilustroval vlastnými kresbami významnejších druhov a taktiež doplnil čiernobielymi fotografiami, mapkami, tabuľkami a grafmi. Výsledky vlastného štvorročného entomologického prieskumu v analytickej časti porovnal s celkovou známou faunou chrobákov územia Slovenska, pričom použil vážený index zastúpenia čeladi (VIF). Tento pomerný index dosiahol hodnotu 1,4685, čiže zastúpenie druhov Panského dielu vykazovalo približne 1,5 krát väčšie zastúpenie ako bolo priemerné zastúpenie druhov na území Slovenska. Týmto výsledkom preukázal kvalitu a dôležitosť ochrany prírodného prostredia bežnej lokality, ktorá v tom čase bola využívaná predovšetkým na relaxáciu pre obyvateľstvo Banskej Bystrice a súčasne využívaná hospodársky aj na produkciu a ťažbu dreva.

V jeseni 1982 začal študovať biológiu a matematiku na Pedagogickej fakulte v Banskej Bystrici. Počas štúdia obsadil dvakrát (v r. 1983 a 1987) prvé miesto na celoštátnych kolách študentskej vedeckej odbornej činnosti (ŠVOČ) a jeho výsledky boli ocenené aj Mimoriadnym uznaním Predsedníctva SAV v oboch rokoch. Počas štúdia vo štvrtom ročníku mu po ťažkej chorobe zomrela matka (†29.3.1986), ktorá ho vo všetkom od malička podporovala, a tohto úspechu sa, žiaľ, nedožila. Štúdium úspešne ukončil v lete 1987.

Za zmienku určite stojí aj filmový dokument Československej televízie, ktorý bol o ňom natočený formou návštevy v rodine Francovcov. Bývali síce už na prvom poschodí, ale kamera od vchodu hneď umelecky snímala chôdzu tesne ponad schody až pod dvere do bytu, potom smerovala rovno do jeho pracovne a skončila pri jeho rozprávaní a hmyze a zbierkach. Celý dokument bol podfarbený jeho obľúbenou hudbou, ktorú produkovali skupiny Pink Floyd, Emerson, Lake & Palmer a Electric Light Orchestra. Toto za „totality“ nebolo bežné, čo malo navodiť reálne a originálne nazretie do súkromia podivuhodnej osobnosti, akou Valér nesporne bol.

Po absolvovaní základnej vojenskej služby na Vojenskej akadémii Antonína Zápotockého v Brne nastúpil ako interný aspirant na Katedru biológie a geológie bývalej Pedagogickej fakulty v Banskej Bystrici. Svojej alma mater a katedre ostal verný celý svoj profesionálny život, hoci prešli niekoľkými organizačnými zmenami (1992 – 1995: Katedra biológie a ekológie Fakulty humanitných a prírodných vied UMB v Banskej Bystrici, 1995 – 2007: Katedra biológie Fakulty prírodných vied UMB v Banskej Bystrici, 2007 – 2024: Katedra biológie a ekológie UMB v Banskej Bystrici).

V roku 1989 zložil rigoróznú skúšku z teórie vyučovania biológie, na základe čoho mu bol priznaný titul doktor pedagogiky (PaedDr.). Ašpirantúru ukončil obhajobou dizertačnej práce „Myrmekofilné chrobáky Slovenska so zvláštnym zreteľom k ich ohrozeniu a perspektívam ochrany“. V roku 1992 získal vedeckú hodnosť kandidáta vied (CSc.) v odbore entomológia na Prírodovedeckej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Školiteľmi boli doc. RNDr. Oto Majzlan, CSc. a prof. RNDr. Ján Salaj, DrSc. Jeho oponentami boli prof. RNDr. Oľga Štepanovičová, CSc., doc. RNDr. Jiří Zahradník, CSc. a RNDr. Ján Kleinert, CSc.

Po získaní vedeckej hodnosti CSc. od roku 1992 začal prednášať disciplíny „Všeobecná zoológia“ a „Systém a fylogenéza bezchordátov“; po roku 2000 do študijného plánu inicioval zaradenie prierezového a zastrešujúceho predmetu „Zoochorológia“. Neskôr vyučoval ďalšie predmety: „Aplikovaná zoológia“, „Zoologická technika a kresba“, „Biogeografia“ a „Terénne cvičenia zo zoológie“. Oblasti, resp. odbory vedy a výskumu ktorým sa venoval boli systematická zoológia, ekológia živočíchov, využitie vybraných skupín živočíchov v biomonitoringu (monitoring stavu životného prostredia), ochrana fauny, didaktické aplikácie zoologických vied.

V roku 2004 mu SAV v Bratislave priznala štatút 2A «Samostatný vedecký pracovník». Habilitačnú prácu na tému „Využitie vybraných článkonožcov (Arthropoda) v biomonitoringu terestrických ekosystémov“ obhájil v r. 2010 na Fakulte prírodných vied Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre; na základe toho mu bol priznaný vedecko-pedagogický titul „docent“ v odbore biológia.

Viedol viacero záverečných prác, najmä z entomológie a arachnológie, pričom niektorí z jeho študentov a diplomantov sa danej problematike venujú aj v súčasnosti a patria k popredným odborníkom (napr. Ľudmila Černecká, Radovan Malina, Stanislav Korenko).

Bol mnohoročným priateľom s Tomášom Kizekom, ktorý založil Klub zberateľov a chovateľov hmyzu pri Stredoslovenskom múzeu v Banskej Bystrici. Valerián v rokoch 1993 až 1995 v klube zastával funkciu vedeckého tajomníka. Toto občianske združenie pre členov vydávalo vlastný metodický spravodaj, do ktorého prispieval autorskými článkami aj Valerián. Jeden z nich sa týkal vylepšenej metodiky preparácie drobných chrobákov. Mal v sebe neobyčajný talent popularizovať výsledky vedeckej práce, poukazovať na problémy,

nadchnúť študentov i kolegov pre dobrú vec. Bol oduševneným propagátorom vzdelávania a environmentálnej osvety, čo potvrdzujú jeho články i v dennej tlači.

Od roku 1998 sa stal členom Združenia slovenských novinárov. Bol aj autorom niekoľkých doplnkových študijných materiálov pre učiteľov prírodopisu a biológie. Od roku 2001 bol členom Slovenskej zoologickej spoločnosti pri Slovenskej akadémii vied.

Zameriaval sa na rozšírenie, ekológiu, ohrozenie, ochranu a využitie vybraných skupín článkonožcov v biomonitoringu. Dobre poznal aj vyššie rastliny a huby. Prírodu vnímal komplexne a veľmi rýchlo vedel odhadnúť kvalitu prostredia. Vo svojej vedeckovýskumnej činnosti aktívne spolupracoval s orgánmi a organizáciami štátnej ochrany prírody. Pre projekty územnej ochrany spracoval kapitoly o faune bezstavovcov, na základe ktorých boli vyhlásené chránené územia: Prírodná rezervácia (PR) Baranovo pri Banskej Bystrici (vyhlásená v roku 1993) v pôsobnosti Správy Národného parku Nízke Tatry, PR Urpínska lesostep pri Banskej Bystrici (v r. 1997) a Chránený areál (CHA) Gavurky pri Dobrej Nive (v r. 1999) – obidve v pôsobnosti Správy CHKO Poľana a PR Hradište pri obci Kováčovce (v r. 1999) v pôsobnosti Správy CHKO Štiavnické vrchy. Dokumentácia k uvedeným chráneným územiám, vrátane kapitol o faune, je uložená v rezervačných knihách chránených území, ktoré sú vedené na jednotlivých územne príslušných organizačných útvaroch Štátnej ochrany prírody SR (ŠOP SR). Bol organizátorom a výkonným redaktorom (editorom) zborníkov z konferencií: Rastlinstvo a živočíšstvo Veľkej Fatry (2002) a Strážovské vrchy – výskum a ochrana prírody (2004). Bol spoluautorom červeného zoznamu chrobákov Slovenska (2001) a v tom čase už bol aj členom poradného zboru pre dohovor CITES pri Ministerstve životného prostredia SR.

V entomologických kruhoch bolo o ňom známe, že bol kritikom a zástancom nedeštruktívnych metód dokladovania nálezov, čo u niektorých vyvolávalo nesúhlasné názory, najmä pokiaľ šlo o metódy vyvinuté pre prognózu a boj s hospodárskymi škodcami. Každopádne pri základnom prieskume a monitoringu uprednostňoval individuálny zber pred „pascami hromadného ničenia“. Propagoval štandardný odber vzoriek z rôznych substrátov, napr. z mravenísk (hĺbkové sondy na štýl žlny zelenej), šetrné vydľabávanie hmyzu z odumretého dreva alebo dopestovanie z častí doneseného dreva, preosievanie detritu a listovej opadanky, prešúchavanie bylinného porastu zdvojenou sieťkou, oklepávanie konárov a drevokazných húb, ale aj svetelné a iné vnadenie pri použití atraktantu bez konzervačnej látky. Skrátka tie spôsoby, kde sa mohla pri zachovaní života uplatniť selekcia. Podobne ako väčšina zberateľov, aj on spočiatku bažil po atraktívnych druhoch a „špekoch“, avšak neskôr sa začal zaujímať aj o spôsob ich života a nároky na prostredie, čiže o ich prežitie. Na základe skúsení vedel dobre aplikovať pri ochranárskej starostlivosti o biotopy a udržiavanie ohrozených druhov v priaznivom stave, ako aj samotnej výchove a

vzdelávaní. Intenzívne sa zaujímal o myrmekofilnú faunu chrobákov, metodiku odberu vzoriek konzultoval najmä s českými špecialistami (napr. Jan Růžička), pretože v tom čase sa im na Slovensku systematicky nikto nevenoval, ale neskôr niektoré nálezy konzultoval s Petrom Hlaváčom a Tomášom Jászayom. No zaujímal sa aj xylobiontnú a saproxylofágnu faunu i priamo v meste Banská Bystrica, kde aj v parku nachádzal vzácné ohrozené a chránené druhy a upozorňoval na ošetrovanie odumierajúcich či už odumretých stromoch s dutinami. Pri prieskumoch chrobákov (najmä druhy *Pselaphidae*, z *Carabidae* napr. rod *Duvalius* a i.), ale aj iných článkonožcov, najmä pavúkovcov v podzemných biotopoch (jaskyne, závrty, štôlne) spolupracoval napr. s Petrom Hlaváčom, Jánom Lakotom a Romanom Mlejnekom z Pardubíc, členom z Českej speleologickej spoločnosti Antroheron. Práve s Mlejnekom, ktorý u Valéra aj nejaký čas prebýval, podnikol množstvo terénnych prieskumov a výsledky práce aj spolu publikovali. Boli to aj iné zaujímavé skupiny, napr. aquatické, fungikolné, koprofágne, kavernikolné a iné skupiny chrobákov, kde všade nachádzal nové druhy. No ani zďaleka to nie sú všetci odborníci s ktorými spolupracoval, pretože vďaka širokému záberu prakticky všetkých čeľadí chrobákov pri determinácii komunikoval spočiatku s Janom Kleinertom, Ladislavom Korbelom, Otom Majzlanom a ďalšími koleopterológmi.

K arachnológii sa dostal vďaka svojej partnerke a neskôr manželke Anne Hanzelovej (*1961 – †1996), s ktorou mali dcéru Pamelu (narodila sa v roku 1993, keď im predtým staršia dcérka, žiaľ, zomrela).

Prvou spoločnou arachnologickou publikáciou bola práca o pavúkoch v pseudokrasových jaskyniach v lokalite Pohanský hrad v Cerovej vrchovine v roku 1995, v rovnakom roku tiež vychádza aj práca pavúky Cerovej vrchoviny. V roku 2009 vyšla v širšom arachnologickom kolektíve, ktorý zastrešoval vtedy prvý slovenský arachnológ Jaroslav Svatoň, monografia Pavúkovce Cerovej vrchoviny kde bol Valerián samozrejme spoluautor. Ďalšie práce boli venované faune Kysúc, Strážovských vrchov, Litavy, Veľkej Fatry, Ostrôžok, Príbeliec a okolia Banskej Bystrice. V roku 1999 publikoval prvý nález druhu *Holoscotolemon jaqueti* (Opiliones, Erembomastidae) pre Slovensko. Spolupracoval s Petrom Gajdošom z Ústavu krajinnej ekológie SAV, posielal mu materiál na určenie alebo aj osobne prišiel do Nitry na determinácie. Okrem faunistiky území sa venoval aj špecifickým druhom pavúkov, ktoré boli viazané na mraveniská tzv. myrmekofilné druhy a tiež jaskynné druhy. Od roku 2011 bol členom Slovenskej arachnologickej spoločnosti. Za publikáciu Pavúky Slovenska, ktorej bol spoluautorom, získal ocenenie Literárneho fondu v sekcii Vedecká a odborná literatúra za rok 2018 v kategórii prírodných a technických vied.

Samozrejme, okrem chrobákov a pavúkov, ho zaujali a zaujímali aj všetky sporadicky nachádzané druhy hmyzu, kde na nálezy upozorňoval špecialistov a neraz im daroval aj vypreparované doklady. On sám nabádal aj na prieskum

rozšírenia svrčka mraveniskového (*Myrmecophilus acervorum*) na Slovensku, kde spolupracoval s Antonom Krištínom z Ústavu ekológie lesa SAV vo Zvolene, špecialistom na Orthoptera a popredným slovenským ornitológom. Výsledky publikovali na I. ročníku konferencie Roubalove dni (2015), ktorej bol iniciátorom a zakladateľom. Tie sa nepravidelne konali v Politologickej študovni knižnice UMB na Kuzmányho ulici v Banskej Bystrici, v budove niekdajšieho Štátneho reformovaného dievčenského gymnázia Karola Kuzmányho, kde prof. Jan Roubal (*1880 – †1971) vyučoval a bol riaditeľom. Druhý ročník sa konal v roku 2017 a žiaľ, ten tretí v roku 2025 bol spomienkou súčasne už aj na neho. Následne na konferenciu nadviazala aj pietna terénna exkurzia, ktorú Katedra biológie a environmentálnych štúdií Fakulty prírodných vied UMB v Banskej Bystrici organizovala na Náučnom chodníku (NCH) v Jakube, na ktorej boli okrem iného vyzdvihnuté Valeriánove ochranné zásluhy pri vyhlasovaní maloplošných chránených území.

Jeho angažovanie sa v uvedených vedeckých spoločnostiach nebolo pasívne, ale prakticky len málokedy chýbal na niektorých spoločných prezentačných alebo terénnych aktivitách. Pravidelne sa zúčastňoval táborov ochrancov prírody, zoologických, entomologických a arachnologických dní. Výnimočnou akciou bola Expedícia „Pirin’90“, ktorú podnikol s Jánom Lakotom, Vladimírom Kubincom, Ivanom Jančekom a v tom čase so svojou priateľkou Ankou. Niektoré semináre, či konferencie doma a v zahraničí mali príležitostný charakter a keďže ich výstupom boli zborníky abstraktov alebo celých príspevkov, stačí nahliadnuť do publikačnej činnosti autora. Pán docent výsledky práce prezentoval na domácich i zahraničných vedeckých konferenciách. Pravidelne publikoval v odbornej tlači, ale i v pedagogických a rôznych populárnych periodikách, z toho asi ¼ v zahraničí, ale prevažne v Českej republike; a bol spoluautorom prvého Červeného zoznamu chrobákov Slovenska. To čo treba vyzdvihnúť je skutočnosť, že všetky jeho práce obsahujú ochranný kontext a teda neposkytujú len faunistické údaje. Hoci neobjavil a teda ani nepopísal nové druhy chrobákov pre vedu, prvých nálezov pre faunu Slovenska je množstvo, a to aj z iných radov hmyzu, napr. bzdôch, ale aj z pavúkovcov.

Treba uznať, že bol publikačne produktívny, odborne zdatný i skúsený, no zároveň so zmyslom k prejavu emócií, či ironického humoru. Vynikal aj svojou výrečnosťou, ktorú uplatnil najmä pri rôznych kontroverzných témach. Jeho publikačnú činnosť celkove tvorí 185 prác, ktoré napísal prevažne sám. Z toho je až 99 entomologických a 38 arachnologických prác a keďže jeden odborný príspevok zahrňoval hmyz aj pavúkovce, tak 135 prác je venovaných článkonožcom, ak neberieme do úvahy dve recenzie k vydaným knihám a vzdelávacie materiály pre študentov. V mnohých faunistických príspevkoch súčasne zhodnotil ochranný status ohrozených druhov a preto nebolo jednoduché toto zhodnotenie. V takýchto prípadoch sme sa priklonili k

faunistickému prínosu daného odborného príspevku. Najviac prác je zameraných na faunistiku, celkove 65 a ďalších 29 bolo zameraných na ochranu hmyzu. Okrem toho publikoval rôzne kritické poznámky k nomenklatúre, presnejšie o názvosloví (6), popularizujúce články o hmyze (6) a jeden sa týkal metodiky preparácie drobných chrobákov. Väčšina príspevkov o hmyze je zameraných na chrobáky (Coleoptera). Z ďalších radov sú to bzdochy (Heteroptera) (6), motýle (2) a rovnokrídlovce (Orthoptera) (1). Okrem hmyzu publikoval aj rôzne faunistické výsledky z arachnologických prieskumov (26) a ďalšie boli zamerané na ochranu pavúkovcov (9) alebo na názvoslovie pavúkov (3). Ako sme už uviedli, ku koncu života intenzívne spolupracoval aj s Vladimírom Hemalom, našim popredným špecialistom na Heteroptera. S ním spoluautorsky spracoval ešte dva odborné príspevky, ktorých zverejnenia sa už nedožil. Posledné dva odborné príspevky publikoval v spoluautorstve s Vladimírom Hemalom s ktorým v posledných rokoch života najčastejšie podnikal terénne prieskumy. Ten posledný, ktorý v podstate predstavuje jeho celoživotné úsilie o poznanie fauny chrobákov Panského dielu od roku 1982, zároveň uzatvára jeho viac ako 40 ročnú publikačnú činnosť. Väčšina jeho pozoruhodných údajov bola publikovaná v odborných príspevkoch a je doložená preparovanými exemplármi. Menšiu časť jeho entomologickej zbierky tvoria motýle, ktoré potom ako sa začal zaujímať o chrobáky ponúkol Slovenskému národnému múzeu v Bratislave. V súčasnosti sa v múzeu nachádza aj väčšia časť jeho zbierky – t. j. koleopterologická zbierka, ktorá obsahuje 7 225 exemplárov. V rámci pozostalosti zo zanechaného dedičstva ju poskytla jeho dcéra Pamela Francová. Jej ďakujeme aj za zapožičanie fotografií z rodinného albumu.

Iste že, ani Valerián nebol dokonalý... Organizačné a technické schopnosti, či počítačové znalosti neboli jeho silnou stránkou. No azda niet entomológa, ktorý by ho nepoznal. Okolo neho sa vždy niečo dialo a široko bol známy najmä v rodnej Banskej Bystrici. Tým, že bol veľkým zberateľom odznakov a gramoplatní (neskôr DVD), popularitu mal aj v týchto kruhoch. Mimoriadny prehľad mal v rockovej hudbe, ale potrpel si len na tie najprepracovanejšie aranžmány, ktoré sa mu neobohrali ani pri viacnásobnom počúvaní, takže podobne ako v prírode, vždy v nich objavoval niečo nové...

Isté obdobie bol fanúšikom hudobného génia, ktorým bol Frank Zappa. Stal sa doslova jeho idolom, preto ho napodobňoval fúzami a kockovanými nohavicami, tiež menom s prezývkou Frenki a on sám sa priateľom do rôznych venovaní aj podpisoval „Frankie“, čo bola do istej miery kombinácia s jeho priezviskom. Bol vynikajúci rozprávač a humorista. Nielen že vedel vtipy povedať, ale aj zahrať, čiže pohybmi a hlasom osoby napodobniť. V talóne ich mal neúrekom na rôznu témy, rôzne profesie, pohlavia, sociálne a etnické skupiny. Okrem toho výborne tancoval (aj ľudovky) a varil špeciality (vrátane halušiek). Vína vykvasil nielen z ríbezlí, ale aj zo šípok a trniek.

Ako sme sa dozvedeli od jeho najbližšej kolegyne, údajne počas života nikoho neohováral a ani sa osobne na nikoho nestážoval... avšak opačne sa to povedať nedá. Neraz došlo k nedorozumeniam, prípade konfliktom, ktoré bolo treba riešiť. Tí čo sa dokázali nad nimi povzniesť, ideálne ich vhodnou konverzáciou dať správnu mieru, dnes už na ne spomínajú s patričným humorom, prípadne len s nostalgiou. Na tieto situácie budeme, pri všetkej úcte, ešte veľmi dlho spomínať.

V odborných otázkach ho dokázali presvedčiť len podložené argumenty, ale vždy rozlišoval čo ešte áno a čo už nie. Vďaka jeho pedantnosti a cieľavedomosti vo svojom odbore, ale aj nadaniu napr. v realistickej kresbe, sú výsledky jeho práce natoľko záslužné, že ich nemôže zastrieť ani odvrátená stránka jeho charakteru. Ten do značnej miery pokrivila liečiteľná, ale doživotná choroba, ktorej nakoniec, žiaľ, aj podľahol.

Na záver bude najlepšie, keď uvedieme to, čo Valér o sebe napísal on sám v článku Stáva sa zoológ ohrozeným druhom na Slovensku? (Bulletin Slovenskej zoologickej spoločnosti 3/2013, 5. júl 2013):

Pochádzam z bezvýznamnej neúplnej učiteľsko-administratívnej rodiny, z ktorej už v súčasnosti nezostalo takmer nič. Nemal som žiadnych urodzených ani talentovaných príbuzných, žiadne tlačienky. Perspektívy, že by som mal niekedy patriť medzi zoologickú elitu, boli a sú nepatrné. A preto by som nemal písať tento článok. Píšem ho však preto, že mám živé tvory oveľa radšej, než väčšina obyvateľov tejto zakliatej krajiny a na budúcnosti slovenskej zoológie mi záleží možno viac, než kolegom s vyššími vedeckými „šaržami“, ktorí sa k napísaniu tohto článku neodhodlali. Nech mi bude táto trúfalosť odpustená.

Na moje štúdium na strednej, ale i vysokej škole spomínam s akousi zvláštnou nostalgiou. K entomológii a zoológii ma priviedlo možno akési predurčenie, a hodne k tomu asi prispeli aj skvelé knižky Kapitoly a broucích (OBENBERGER, 1949) a Svět brouků (ZAHRADNÍK, 1974), ktoré som si zohnal ešte ako žiak základnej školy za pár korún. Bol som fascinovaný tajuplným, nesmierne početným svetom šesťnožcov, ktoré sa objavili na Zemi mnoho miliónov rokov pred primátmi a „korunou tvorstva“. Odttedy som túžil dozvedieť sa o nich čo najviac. Neskôr sa môj záujem rozšíril o pavúky a vlastne o všetky živočíchy, ktorých rozmanitosť je doslova dych vyrážajúca. Bola iná doba, dnes niektorými ľuďmi kategoricky odmietaná a zatracovaná. Chodil som síce na nanútené, väčšinou sterilné schôdze SZM (pre mladších „Socialistický zväz mládeže“), tento zväz však organizoval aj záujmové krúžky, súťaže SOČ (pre mladších „Stredoškolská odborná činnosť“) a biologickú, chemickú, matematickú a ďalšie olympiády. O podchytenie a rozvoj mladých talentovaných ľudí mal (údajne) totalitný režim záujem. Vďaka tejto starostlivosti sú mnohí moji kolegovia a priatelia v stredných rokoch vedecky aktívni a publikujúci ľudia, ktorí robia dobré meno aj tomuto štátu, ktorý o nich extra záujem nemá... Uplynulo viac ako 20 rokov a mladých

ľudí „oslovuje“ a (de)formuje skôr ulica, rôzne (a občas dosť divné) „podniky“, drogoví dileri, partie feťákov a asociálov, gambleri a – nežnejšie príslušníčky ľudského rodu –, aj „tvorcovia módy“ a obchodníci s bielym mäsom...

Celkom na záver jedno zamyslenie, ktoré veľmi dobre ilustruje postavenie zoológie (a vedy vôbec) v hierarchii hodnôt „modernej“ (nielen slovenskej) spoločnosti. Koncom 70-tych rokov dostal prof. Konrad Lorenz Nobelovu cenu za zásluhy o konštituovanie novej vednej disciplíny – etológie. Za celoživotnú prácu, obrovský vedecký a filozofický odkaz celému ľudstvu, obdržal v už dôchodkovom veku čiastku asi 760 000 dolárov. Slušné, nie? O nejaký rok neskôr bola prírodovedná spoločnosť znechutená inou epizódou: Jeden 110-kilový „borec“ (vraj profesionál) vyzval na súboj v ringu iného profíka. Za asi 20 minútové mlátenie sa v ringu dostal víťaz 2 milióny dolárov (a ten, čo prehral, dostal 20 000). Na záver sa nástojčivo natíska otázka o zdravom rozume celého ľudstva: Čo také mimoriadne vykonali títo dvaja páni pre túto civilizáciu? Čím si zaslúžili takúto odmenu, neporovnateľnú a hanebnú v porovnaní s celoživotným odkazom slávneho vedca?... ...a ešte jeden slovenský paradox. Videli ste medzi „celebritami“ a tzv. smotánkou špičkových vedcov, univerzitných profesorov, doktorov vied, vynikajúcich chirurgov?... Veľmi nie. A práve tí by tam mali tvoriť väčšinu. Po prečítaní tohto článku si čitateľ zrejme uvedomí, že táto spoločnosť je chorá. Nájde sa už konečne dieťa, čo do zástupu „moderných“ Slovákov na začiatku 21. storočia zvolá: „Ale veď kráľ je nahý!?“ Post scriptum 1 A predsa som zabudol spomenúť jeden dôvod, prečo som napísal tento článok. Poznám zopár mladých ľudí, ktorí ozaj milujú prírodu, a sú medzi nimi aj moji diplomanti. Viem, že chcú zasvätiť svoj život skúmaniu a ochrane prírody, zvlášť hmyzu a pavúkov. Bojím sa však, že niekedy v budúcnosti budú nútení nájsť si iné zamestnanie... – možno budú informatici, prekladatelia, vodiči, obchodníci alebo budú makať v montážnej hale. Ak to týmto smerom ďalej pôjde, tak 'klasického' zoológa (biológa) o 10 – 15, maximálne o 20 rokov na Slovensku nikto nezamestná... Post scriptum 2 Na začiatku som použil dosť tvrdé slovo «zakliata krajina», na ktoré by mohli niektorí čitatelia zle reagovať. Preto som dlhý vysvetlenie, kto „zakliat“ túto v minulosti krajišu krajinu, ako dnes. V prvom rade Slovensko zakliat tento nepodarený systém – ktorý je údajne najlepší z (vraj) ešte menej podarených systémov riadenia štátu –, zaťažený takými patologickými symptómami, ako je závišť, nenávisť, pýcha, nenažranosť a povýšenectvo. Spoločným menovateľom týchto nepekných slov je ale jedovatá túžba po majetku, po latinsky «amor sceleratus habendi» – fráza používaná už v Rímskej ríši. Lenže aj Antický Rím padol, pretože bol otrávený práve týmto jedom...

Podakovanie

Redakcia časopisu *Entomofauna carpathica* osobitne ďakuje Pamele Francovej za poskytnutie fotografií z rodinného albumu a niektorých informácií z rodinného prostredia. Naše podakovanie patrí všetkým prispievateľom, ktorý pomohli zostaviť tento nekrológ a osobnú bibliografiu.

Účastníci III. ročníka vedeckej konferencie Roubalove dni, 16. mája 2025
(v prvom rade zľava: Ľudmila Černecká, Renáta Kapustová, Vladimír Hemala, Ján Kováč,
Conrad Riepl; v druhom rade: Peter Potocký, Miroslav Kupec, Adrián Purkart, Ľubomír Vidlička,
Ján Lakota, Juraj Matejka, Anton Krištín, Karol Kříž, Pavel Tuček a Tomáš Kizek).

Základom zhromažďovania informácií o Valeriánovom živote bolo zorganizovanie III. ročníka vedeckej konferencie Roubalove dni, ktorú 16. mája 2025 na podnet Ľudmily Černeckej a Tomáša Kizeka – členov stredoslovenskej pobočky Slovenskej entomologickej spoločnosti pri SAV na pôde Univerzity Mateja Bela pomohol zorganizovať Peter Bitušík z Katedry biológie a environmentálnych štúdií FPV Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici. Obzvlášť cenné informácie z jeho života nám vo svojom prejave podala jeho kolegyňa Ingrid Turisová. Za súčinnosť ďakujeme pracovníckam Politologickej študovne knižnice UMB za poskytnutie krásnych priestorov pre uskutočnenie tejto konferencie. Spomienky a cenné informácie z Valeriánovho života poskytli predovšetkým Ľudmila Černecká, Tomáš Kizek, Anton Krištín, Ján Lakota a Vladimír Hemala. Okrem uvedeného podujatia sa o ďalšie informácie podelil Vladimír Kubinec a Peter Urban, ktorý v rámci Katedry biológie a environmentálnych štúdií zorganizoval 2. júla 2025 pietnu spomienkovú akciu na Náučnom chodníku v Jakube. Na tejto terénnej exkurzii nazvanej Stopami entomológa popod Baranovo vyzdvihol predovšetkým Valeriánove ochrannárske aktivity a zásluhy. Údaje o kúpe a samotnej Valeriánovej zbierke chrobákov poskytol Vladimír Janský zo Slovenského národného múzea v Bratislave.

Malý Valerián s mamou a starými rodičmi.

Valerián s krstnými rodičmi, starým otcom a mamou.

Motýle mu učarili ako prvé.

Valerián ... toť ten s tou vestičkou!

Starostlivosť o vtáky.

... 1981 a v tomto roku ukončil stredoškolské štúdium na Gymnáziu v Banskej Bystrici.

Vojenčina a skúšky prebehli hladko...
a bezpochyby bola aj sranda.

Horné Plachtince, 30.5.– 3.6.1990 – historická fotka z entomologických dní.

Z chaty pri Môťovskej priehrade počas víkendu so študentami chémie a biológie. (foto Marek Skoršepa)

Spomienky na Valeriána Franca

Počas stredoškolského štúdia sa venoval výskumnej i súťažnej činnosti (SOČ a Biologická olympiáda); v oboch súťažiach získal 1. miesto v celoštátnom kole.

Vždy si držal krok predom mnou. Neštudovali sme spolu, ale vídali sme sa na biologických olympiádach, no nikdy som ho netromfol. Len pokiaľ sme sa nestretli na súťaži Poznaj a chráň prírodu svojej socialistickej vlasti, tak som aj ja bol prvý na celoslovenskom kole. Bližšiu spoluprácu sme nadviazali až v roku 1982 počas stredoškolskej odbornej činnosti (SOČ), keď sme sa bližšie zoznámili na celoštátnej prehliadke v Kroměříži. Keďže trvala dva dni, jeden večer až do noci sme rozoberali ekologické triedenie a terminológiu. Kópiu práce SOČ o chrobákoch masívu Panského dielu v novom ekologickom triedení, ktorou sa na tejto prehliadke prezentoval mi aj venoval. Skrátka ma ohúril aj tým, ako suverénne vystupoval počas prehliadky, a tiež v akej kvalite prácu nielen mal napísanú, ale aj ilustrovanú vlastnými kresbami (perovkami) chrobákov. Samozrejme prílohou bola aj fotografická časť a samotná zbierka s doloženými preparátmi chrobákov. A ja so svojimi motýľmi som bol samozrejme súperom. On študoval na Strednej ekonomickej škole v Banskej Bystrici a ja na Strednej technickej poľnohospodárskej škole v Rimavskej Sobote. On bol z mesta a ja som vyrastal na dedine v Hronci. On mal telefón (vtedy pevnú linku nemal hoci kto) a perličkový písací stroj, mne prácu klepali na škole. No on si prácu klepal sám a bol naozaj veľký pedant. Potrpel si na každej „čiarke“. Takže aj formálna úroveň jeho práce bola vyššia a skrátka som bezkonkurenčne skončil za ním. No on mi zase trochu závidel, myslím v tom dobrom slova zmysle, že ja mám počas víkendov počas štúdia možnosť zbierať hmyz v okolí Rimavskej Soboty a Lučenca, čiže „južanské špeky“ ako ich on nazýval. Okrem toho on už bol v tom čase registrovaný ako člen Slovenskej entomologickej spoločnosti pri SAV a ja ešte nie. Na jeho odporúčenie som sa aj ja stal členom a čoskoro sme začali spolu chodiť aj na terénne akcie stredoslovenskej pobočky SES. (Tomáš Kizek)

Na Muráni na sústreďení mladých ochrancov prírody (jún, 1983).
zľava: Tomáš Kizek, Valerián Franc, Karol Bucsek (foto Ján Kleinert)

Valér bol veľmi náladový, vedel sa radovať z maličkostí, situácie okoreniť vtipmi, inokedy bol nepríjemný, neraz nevedno z čoho podráždený až nedotknuteľný a neraz sa zvrtol a išiel svojim smerom. Spomínam si na jednu nezabudnuteľnú scénu z obdobia začiatkov, keď ešte zbieral motýle. Z pošty v Hronci, kde bol telefón, som mu zavolať, že ho navštívím a niekam vyrazíme. Nakoniec som sa u neho zdržal zhruba iba 10 minút. Ukázal mi vzácneho modráčika, v tom čase známeho ako *Philotes baton*. Nuž pre lokalitu Panský diel to bol ozaj pozoruhodný nález, akurát, že to bola len jemu veľmi podobná aberácia bežného druhu – *Plebejus argus*. Tak som ho na to upozornil. On zaskočený nesprávnou determináciou a určite aj sklamaný sa natoľko vytočil, že ma nakoniec vyhodil z bytu a ja som celú cestu z Hronca meral nadarmo. Nikam sme teda nevyrazili, vyrazený som bol ja. No vlastne nemeral som cestu až tak zbytočne... pri ďalšej návšteve som si všimol, že determinačný štítok bol už opravený. On si to skrátka potreboval najprv overiť a potom opraviť sám! (TK)

Osy vstávajúte!

Chata Pálenica v závere Vajskovskej doliny v Nízkych Tatrách bolo miesto, kde boli v rámci stredoslovenskej SES pod vedením RNDr. Jána Kleinerta organizované entomologické dni. Zraz účastníkov bol v Podbrezovej a pre mňa to malo byť prvé väčšie stretnutie, kde som očakával, že sa spoznám ďalších ľudí, ktorí sa hmyzu venujú. Na moje sklamanie sme sa na autobusovej zastávke našli len traja, Jano Kleinert, Valerián a ja. Nuž čo, vyviezli sme sa nad Dolnú Lehotu a z časti Črmno sme vystupovali Vajskovskou dolinou k chate Pálenica. Neponáhľali sme sa, všade to žilo a bolo čo sledovať. Počasie vyšlo, ale bola horúčava, takže nám dobre padlo schladenie a posedenie priamo v miestnom ľavostrannom prítoku Vajskovského potoka. K chate to bolo už len pár metrov. Tu nás ale čakalo nemilé prekvapenie. Pri otváraní chaty rovno nad dverami v drevenom preklade mali ukryté hniezdo osy. Jano rýchlo zdupkal, ale čo teraz? Chata bola zabezpečená plechovými dverami a to na dva zámky, aj okenice sa otvárali až z vnútra... Netrvalo dlho a odhodlane sa k tomu postavil Valér, keď si cez hlavu prehodil entomologickú sieťku a pri tej jeho rozhodnosti sme ani nestihli zvážiť riziko. To otváranie vyžadovalo nejaký síce nevyhnutný, ale predsa len dlhší čas a keďže sieťka na väčšej ploche hlavy doľahla a nemala odstup tak ako je to pri použití včelárskeho klobúka, čoskoro utržil viacero bodnutí, ale stihol tie zámky na petliciach zamrežovaných dverí a ten na tých drevených až keď sa osy ukludnili konečne otvoril Janči. Potom sme vchádzali a vychádzali len cez otvorené okno. Nuž, ale k večeru sme vonku pri ohníku dumali, čo budeme robiť, keď ráno pri odchode do terénu budeme musieť chatu zavrieť a zabezpečiť! Vydymenie ani nič podobné pri drevenom zrubu neprichádzalo do úvahy. Pri škrte zápalky skrsol nápad, opýtal som sa či v chate nie je petrolejka, nakoľko nebola elektrizovaná. Vliezli sme do chaty a veru že aj našli. Keďže medzi hradami bola škára nadväzujúca na rozšírený vyhryzený otvor ôs, už bolo jasné, čo urobíme. Počkali sme kým sa zotmie, z petrolejky sme zložili sklený cylinder, do škáry vložili dlhý špalík a naň zakvačili petrolejku a zapálili a ešte povytiahli knôt, aby bol plameň väčší. Potom jeden z nás zvnútra chaty dlhšie búchal na stenu,

Chata Pálenica v Nízkych Tatrách - Valér s Tomášom Kizekom. (foto Ján Kleinert)

kde sa približne mohlo nachádzať hniezdo s tým, že aj zakričal „osy vstávajúte“! To by ste mali vidieť... prekvapené a podráždené osy zahájili útok a nálet smeroval na svietiaci bod plameňa. Stačilo len, že v jeho blízkosti jedna po druhej preletela a už mala oškvŕčané krídla. Keď nálet utíchol, vyšli sme na gang chaty a útočnice ôs sme postúpali. Tie čo ostali v hniezde si nás na druhý deň ráno a aj neskôr vôbec nevšimli... určite mali čo robiť, aby uživil larvy. Na druhý deň sme v srdci Nízkyh Tatier prieskumnou obchôdzkou cez Skalku, Kotlískú a Krížne sedlo až po Sedlo Poľany prežili nezabudnuteľné chvíle. (TK)

Regionálne entomodni SES na chate Pálenica
v závere Vajskovskej doliny a na Krížskom sedle
v Nízkyh Tatrách – Valér s Tomášom Kizekom.
(foto Ján Kleinert)

Prieskum podkôrneho hmyzu pod Derešmi a prešúchavanie hôľneho bylinného porastu na
svahoch Kotlísk v Nízkyh Tatrách – Valér s Tomášom Kizekom.
(foto J. Kleinert)

Nedá mi, aby som nespomenul jednu situáciu zo stredoškolských školských čias. Keďže mobily v tom čase neexistovali, nemali sme dohodnuté, či cez víkend z Rimavskej Soboty prídem alebo neprídem domov do Hronca. Rozhodol sa, že ma teda navštívi pre zmenu teraz on, lebo bol zvedavý predovšetkým na moju zbierku. Lebo aj ja som mal vlastnú zbierku nejakých chrobákov, a on správne predpokladal, že aj niečo z tých „južanských špekov“, napríklad z fuzáčov *Isotomus speciosus* a *Ropalopus clavipes* z Tomášoviec, alebo priamo z Hronca *Acanthocinus reticulatus*. Až keď som po pár týždňoch prišiel domov, dostal som „pucung“ od otca, s výčitkou čo to mám za kamarátov... Povedal mi, že ten kamarát takmer zdemoloval zastávku autobusu v Podbrezovej a on mu skoro za to pacol, keď sa vracal z roboty. Skrátka Valér sa sťažoval, prečo tak riedko chodia autobusy... a keď obaja vystúpili v Hronci na námestí, opýtal sa otca, kde je Jilemnického ulica. Otec po tom incidente len krátko poznamenal, že aj on tam ide. Po chvíli sa ho otec opýtal, za kým tam ide. A keď Valér povedal, že do Kizekov, tak otec takmer stratil rovnováhu... Keď sa teda opýtal odkiaľ docestoval, tak samozrejme ho neposlal späť, ale následne ho moja mama ponúkla „fizolňovou“ polievkou a potom odviedla do mojej izby, aby si v pokoji mohol pozeráť aspoň zbierku, keďže som cez víkend neprišiel. Neskôr, o dva – tri mesiace som úplne náhodne zistil, že mi nejaké chrobáky chýbajú. No samozrejme že ma to našťvalo... ale potom som bol zvedavý, či sa Valér pri najbližšom stretnutí prizná. No medzitým ubehlo pár mesiacov, možno si nespomenul alebo nato aj zabudol. Takže nestalo sa a keďže chrobáky nebola moja „doména“, nechal som to plávať... O pár rokov neskôr sa mi pochválil, že on buduje profilovú reprezentačnú zbierku chrobákov a to už som postupne spoznal aj niektorých iných banskobyrckých chrobáčkárov. Ani neviem ako k tomu prišlo, ale som sa dozvedel, že aj Vlado Kubinec, ktorý sa špecializoval na kováčky o nejaké prišiel. Umiernene povedané, Valér to „premiestnenie“ robil s dobrým úmyslom, on to nepovažoval za krádež. Viem to podľa toho, že keď vyšla kniha od Milana Slámu „Tesaříkovití České republiky a Slovenské republiky“, tak pri uvedených faunistických nálezoch, hoci nie až takých „špekoch“, je uvedené moje meno s poznámkou, resp. odkazom, že sa nachádzajú v jeho zbierke. (TK)

Valér dobre tancoval ľudovky a tie moderné...

S Valérom som počas posledných dvoch rokov stredoškolského štúdia prežil azda najintenzívnejšie časy. Častejšie sme sa spolu navštevovali a rešpektovali. On mi predstavoval jeho lokality v okolí Banskej Bystrice, napr. časť Fončorda pod Suchým vrchom, kde bola, dnes už zaniknutá lokalita s populáciou očkáňa skalného, očkáňa kostravového a súmračníka žltoskvrnného. Ďalšie, obvykle víkendovky, boli osvedčené miesta na lokalitách Bystrická dolina, Jakub, Staré Hory, Pánsky Diel, Kráľova Studňa, Krížna. Ja som ho zase povodil po lokalitách v okolí Osrblia, Čierneho Balogu, Hronca, Valaskej, Brezna, Podbrezovej, Nemeckej a smerom na Bystrú a Tále. Zanikla aj jedinečná populácia očkáňa striebrookého na Predajnianskej slatine. Pamätám si, ako v Hronci „na bašte“ chytil abnormálne veľkého jedinca vidlochvosta feniklového, hoci vtedy už „pásol“ po ojedinelých nálezoch chrobákov v Kamenistej doline medzi Hroncom a Čiernym Balogom. Tam sme spolu zachádzali na bicykloch. Keď sa dozvedel od Tóna Krištína o lokalite vymierajúceho veľmi vzácneho oedemerida *Ditylus laevis*,

Valér prednáša na I. Colloquium Coleopterologicum v Jurskom Šúre. Vľavo prof. L. Korbel (1986).

netrvalo dlho a vynaložil všetko úsilie a výskyt v roku 1986 aj potvrdil vlastným dokladom a tento nález bol neskôr aj publikovaný (FRANC & KRIŠTÍN 2008). Vzácny saproxyllobiontný druh borosa schneiderovho (*Boros schneideri*) daroval pri tvorbe novej expozície Príroda stredného Slovenska Stredo-slovenskému múzeu v Banskej Bystrici. (TK)

Valeriána v entomológii odborne viedol Ján Kleinert, ktorý sa venoval chrobákom a profesionálne ochrane hmyzu.

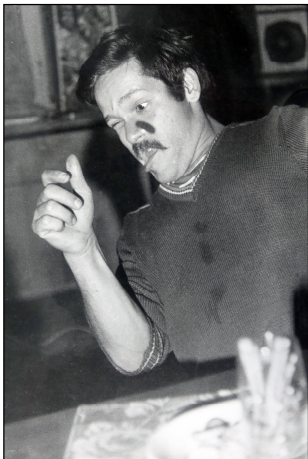

Účastníci prvého ročníka koleopterologického kolokvia, Jurský Šúr, 25. apríla 1986.
Valér stojí prvý sprava.

Na výsluchu alebo na prednáške? ... nezabudnuteľnú príhodu, či skôr dobrodružstvo, som s Valérom zažil v Slovenskom krase. Tu nám ale nevyšlo počasie. Ale akože úplne! Vystúpili sme z autobusu na Soroške, lialo, všade bolo, aj pod stromami riadne mokro... súvisle zatiahnutá obloha nenapovedala, že to tak skoro nepominie. Mobily vtedy neexistovali, aby sme overili aký bude najbližší vývoj počasia, a tak sme sa rozhodli, že počkáme do zajtra a uvidíme. Na poludnie sme išli do blízkeho motorestu na halušky. A veru sme posedeli, ani sme sa neponáhľali, stále pršalo. Neviem, zrejme bola možnosť prenocovať aj tam, ale Valér povedal, že on niečo vymyslí. A vymyslel... tam sme využili hygienické zariadenie a opäť sme sa vrátili na zastávku autobusu, čakárnička bola nová, celá drevená v turistickom štýle, z vnútra s vodorovným stropom, ale zvonku s mierne lomenou strechou. So sebou sme mali spacáky, a uzavretý priestor medzi striedkou a stropom dýchajúci ešte novotou sa javil byť čistý, suchý a bezpečný... ale rozložiť sa a doň preniknúť normálne možné nebolo. Tak Valér sa ako chrobačár chopil činu, keďže bol vyzbrojený všakovakými dlátami a kladivom. Odškľabil dlátom na konci dve z dosiek, potom postupne prehnutím vytiahol klince aj v strede a na druhom konci a tak ich bolo dosky možné uvoľniť. Stačilo ich ponad výstuž vysunúť aspoň natoľko aby sme cez otvor mohli nasáčkovať dnu a opäť z vnútra zatiahnuť. Bol ešte len podvečer, stále lialo a lialo... Vo vnútri bola tma svetlo prenikalo len cez zopár škár po bokoch a zdola od stropných dosiek. Tam, kde som ležal, bola z jednej dosky vypadnutá hrča, takže som videl viac aj do vnútra čakárne. Tu zrazu Valér podľa zvoncov jalovic, ktoré sa pásli opodiaľ na pasienku usúdil, že sa k nám približuje malé stádo, ktoré aj v tom daždi sprevádzal pastier. Ten nás musel vidieť, keď sme prichádzali do čakárničky, ale

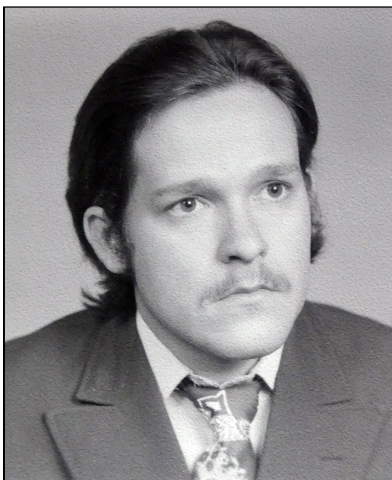
keďže zadná stena smerom od neho bola plná, nemohol vidieť čo sme tam robili. Zrejme tam aj on občas zachádzal, ťažko povedať, či sa prišiel len tak na chvíľu ukryť alebo zo zvedavosti, keďže o nás musel vedieť. Vošiel dnu a my, ukrytí, sme ani nemukli. Po chvíli sa jedno jeho modré oko spojilo s tým mojím a to cez otvor v doske po zmienenej vypadnutej hrči. Ja som bol síce v tme, ale nejaký odlesk oka predpokladám musel vidieť. To veru bol adrenalín. Ak by nebolo počuť hukot kvapiek, počul by aj búšenie môjho srdca. Tých pár sekúnd „večnosti“ som vydržal a pre istotu som ani nežmurkol, aby som sa neprezradil. No aj tak si myslím, že cez nejaké škáry musel od spodku vidieť nejaké farby rozprestretých spacákov... Napokon v pokoji odišiel a my sme si vydýchli a už len počúvali ako prší a prší, podstatné bolo, že sme sa konečne vystreli a prenocovali. Ráno na druhej strane cesty zastal autobus, ten sme síce v našej prerušenej debate registrovali, ale keď odišiel a my sme pokračovali v rozhovore, možno práve latinou v plejáde hmyzu, tak sme v hluku dažďa nepostrehli, že ak si z niektorí prišli vystrieť dáždnyky. Len následne sme cez bočné škáry videli a počuli ako utekajú, zrejme pracovníci motorestu. Nuž čo už, stále husto pršalo a náš autobus, ktorým sme definitívne mienili vzdať náš plánovaný prieskum mal ísť až poobede. Cez víkend ich tam zastavovalo poriadko... A tu zrazu, po niekoľkých minútach, zastavili dve autá VB. A tu sme už vedeli, ktorá bije... Tak bola za sociku označovaná polícia, t. j. verejná bezpečnosť. No a to sme veru mohli predpokladať, že z motorestu ich niekto privolá. Príslušníci VB obštúpili čakárničku, pričom jeden z nich vošiel do vnútra. Poklepal pištoľou po stropných doskách a vyzval nás: „v mene zákona vyjdite!“. Čakárnička navonok nevykazovala známky poškodenia a teda žandári museli riadne civieť, keď sa zrazu začali postupne vysúvať laty. Najprv sa vysunula jedna a potom druhá a Valér zoskočil ako prvý, lebo on ležal na kraji, a potom ja. Následne sme laty zatiahli, čiže pred všetkými predviedli ako za sebou zahľadiť stopy. Hoci nám v tej chvíli nebolo všetko jedno, mali sme aspoň bezpečný a skorší odvoz do Rožňavy. Potom nás na pobočke národnej bezpečnosti začali vypočúvať. To poznáte, kto sme, odkiaľ sme a čo sme tam robili. No ja som nemal so sebou občiansky preukaz, takže aj za škodu na zastávke som mal zaplatiť viac ako Valér. Ale keď sa jeden z príslušníkov dozvedel, že v Rimavskej Sobote mal aj on toho istého triedneho profesora, tak mi odpustil pokutu a na školu nešiel ani zápis. Odpustené bolo aj Valérovi, ten sa počas výsluchu chopil učiteľského ducha a urobil žandárom prednášku. Skrátka že my sme členmi Slovenskej entomologickej spoločnosti (členské preukazy sme predložili), že naším poslaním je chrániť prírodu socialistickej vlasti a v Slovenskom krase sme mali v pláne robiť prieskum, ale zmena počasia nás prekvapila. Jeden z nich sa pýtal na roháča, a tu mu Valér pohotovo a zaujímavo niečo odpovedal, len si už nespomínam presne čo. Myslím, že sme ich nakoniec zaujali a možno sa aj na nás pobavili... Tak a potom sme sa odobrali do mesta a v diaľkovom autobuse bolo bodkou to, keď medzi dvoch cestujúcich pred nami vyletelo z Valérovej tašky veľké dláto z batožinovej poličky... našťastie sa to obišlo bez zranenia!

(TK)

... a tento poznáte? Jeho vtipy nemali konca a nielen ich rozprával, ale aj hral. Zabával aj sa zabával.

... spomeniem ešte jeden zážitok – nie je to vtip, ale je vtipný zo života. Keď sme prechádzali medzi Hroncom a Valaskou, pred jedným domom voľne vypustené sliepky. Valér ma zastavil, len povedal – **pozeraj!** Postupne, ako sa začal k nim približovať so zahnutými a prikrčenými rukami k telu a prihrbeným telom, striedavo začal nadvíhovať lakty ako krídelká, jednou nohou hrabkať a aj poskakovať za tiahleho tichšieho zachrípnutého kôrkania, ktoré postupne zakaždým zakončoval silným krátkym a provokačným zakodkodákaním... Sliepky sa nevedeli vynačudovať, začali si ho prezeráť a v údive okolo neho obchádzať, skrátka zjavne im zaimponoval. Musel som aj ja uznať, že som netušil, aký má herecký talent a zmysel pre humor... No, netrvalo dlho a z poza domu vybehol rozčúlený veľký hrdzavý kohút, ktorý si Valéra bez zaváhania podal. Vyskočil mu odzadu na plecía a ťobal ho do hlavy. Útočil len na Valéra a ja som ho obraňoval

dobrych 100 metrov a potom sme museli aj utekať. No veru, mali sme čo robiť, aby sme sa ho striasli. Jeho perie si na sebe odniesol až do vlaku, ale podstatné bolo, že rana vo vlasoch nebola veľká... Podobnú príhodu s Valérom a sliepkami na Donovaloch zažil aj Vlado Kubinec, ale tam to bolo v pohode, bez incidentu. Možno práve to bola tá skúsenosť, prečo mi povedal – *pozeraj...*

(TK)

Valerián a jeho podpis „Frankie“ pre priateľov.

Z expedície PIRIN '90 (máj 1990).

zľava: Ivan Jančok, Vlado Kubinec a Anka Hanzelová a Valér (foto Ján Lakota)

Krátky úryvok z **EXPEDÍCIE PIRIN'90** (17.-30. mája 1990) z denníka Jána Lakotu: ... **23. mája** ráno vystupujeme na Stefanov vrch, polooblačno, vidíme nádherný masív Pirinu, Kamenicu, niekde v diaľke je Vichren, končiare sú zasnežené. Vrátime sa do tábora, balíme, schádzame do ľadovcového bubna Soliščeto (Carabidae: *Nebria eugeniae*, *Pterostichus* sp., viacero druhov, veľa kusov), prechádzame hrebenom na východ, tu našťastie napichneme turisticky značený chodník - tyčami, pretože sme vošli do pásma snehu, asi 30-40 cm, no niekde až 60 cm, - nad kolená. Valér, ktorý si na túto expedíciu vzal len plátenné tenisky, aby ušetril miesto v batožine, začal podozrivo modrieť. Tyče nás prevedú cez hrebeň, schádzame, sneh zmizol, Valérovi sa vrátila lepšia farba (popolavosivá), odhliadnuc od faktu, že kríval na obidve nohy, poobede dúfam uvidíme horský hotel-chatu Chyža Jane Sandanski (Jane Sandanski – revolucionár na prelome 19./20. storočia, Bulhari i Makedónci ho považujú za národného hrdinu). Vlado, Ivan a ja zostávame na noc, vidina postele a sprchy je strašne silná a lákavá. Naštvaný Valér odkrival preč, vlečúc Anku za sebou. Budú vraj spať niekde nižšie v stane, cestou nás ráno niekde počkajú. – – **24. mája.** Vstávame okolo siedmej, balíme, odchádzame, trochu pobolieva hlava po vínku. Hľadáme Valéra a Anku. Nenachádzame ich, ani miesto, kde by mohli táboriť. Zostupujeme dole cestou, občasné zbery, hlavne Carabidae. Večer staviame tábor, no máme iba jeden stan. Môj, dvojmiestny. Široký na DVE karimaty a my sme TRAJA. Stále sledujeme okolie, snažíme sa niekde zahliadnuť stratených kolegov. Žiaľ, niet ich. Spíme na boku, keď sa chceme otočiť, musíme sa navzájom pozobúdať a urobiť to naraz. Strašná noc, vonku sychravo. Ľutujeme Valéra a Anku. – – Ráno **25. mája** pekne, slnečno, i keď spoiatku chladno. Doobeda lovíme fúzace morimusy, krasone kapnodisy... a potom som zbadal malú postavičku rútiacu sa z kopca. Valér! – – Vlado Kubinec ešte doplnil spomienku, ako sa Valér neskutočne tešil, keď nás spolu s Ankou našli... „poskakoval, pobehoval okolo nás, šťuchal do nás“. Potom sme už spoločne zostupovali ku mestečku Sandanski... (J. Lakota a V. Kubinec)

Na Katedre biológie Univerzity Mateja Bela prežil svoj celý profesionálny život, zážitková výuka v prírode bola „práca hrou...“

Valér spolu s jaskyniarom, speleoalpinistom a entomológom Romanom Mlejnekom.
(foto Alena Hanelová)

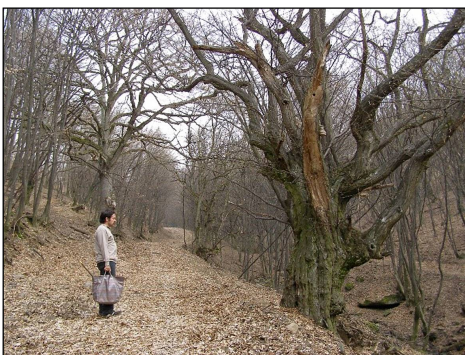
Roman Mlejnek spomína: ... ale je pravda, že to bol práve on, ktorý mi poskytl bez veľkého premýšľania podnájem, keď som sa vzpomätavoval na smrť mojej priateľkyne a vsadil som sa na prírodu a moje milované Slovensko. Fotografie budú asi z roku 1999. Tam, kde nejsem ve speleologickém, to budou fotografie z okolí Bánské Bystrice.

Výpravy s Romanom Mlejnekom mu umožňovali vidieť a preskúmať slepé chrobáky. Na fotografii vpravo sú spolu na Morave v Hranickom kráse na svahu Hranickej priepasti v blízkosti mesta Teplice nad Bečvou a pán Mlejnek spomenul, že okrem nich bol na tejto akcii prítomný aj doc. RNDr. Václav Ducháč, Ph.D., špecialista na štúriky.
(1.6.2002, foto Alena Hanelová)

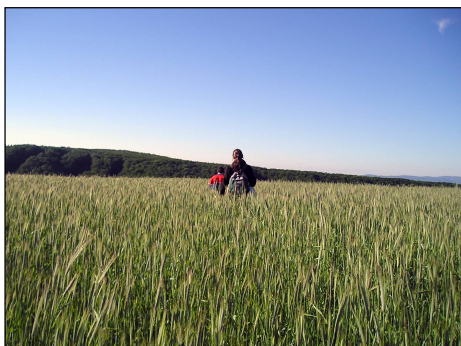
Keď do Banskej Bystrice zavítal Peťo Hlaváč (druhý sprava), dobehol Vlado Kubinec (vľavo) a Jaro Kišš (na druhej snímke v strede). Chrobáčkarska debata na autobusovej stanici? Takú sme tu ešte nemali... (foto Tomáš Kizek)

Valér v teréne.

Nebol len školiteľom mojej magisterskej práce. S Valérom som sa spoznala cez moju spolužiačku zo strednej školy. Chodila na jeho prednášky počas štúdia na UMB kombinácia biológia-psychológia. Valér organizoval pre svojich študentov víkendovú chatu, ale nebola to len zoologicky orientovaná akcia, v taške na pešo zo Sásovej hore na Šachtičky Valér vyniesol aj celú WiFi aparatúru a prezentoval študentom svoj hudobný vkus. Videla som, že má perfektné znalosti z entomológie a keďže ja som hľadala školiteľa zoológa pre moju magisterskú prácu oslovila som ho, či by ma nevedel. Ochotne súhlasil. Nasledovali spoločné terény, ktoré boli pre mňa nesmierne obohacujúce, pretože Valér vedel okrem pavúkov, chrobákov, blanokrídneho hmyzu, múch, výborne determinovať aj vtáky či rastliny aj huby. V lesoch aj na lúkach to žilo, takže bolo čo pozorovať, určovať, zbierať. Niekedy sme išli aj na vzdialenejšie lokality, presuny vlakmi, autobusmi a hodiny šľapania na miesto, Valér bol schopný ísť celý deň na miesto, kde sme potom strávili hodinku, dve a zase nás čakala celá štreka naspäť domov. Nikdy sa nestážoval na terén (inak vedel skritizovať kadečo), jedine na počasie keď sa zatiahlo vedelo ho to rozladiť. Vzácné objavy okomentoval, tešil sa, ťapol si víťazne po stehne na znak, že sa podaril výnimočný objav. Venoval sa aktívnemu

zberu pavúkov. Vždy nosil so sebou preosievadlo a skle pávač. Vyhľadával mraveniská, odsúval kamene. Rýchlo behajúce jedince utekajúce preč zo skle pávača, slovné ventilovanie, keď niečo dobré zdrhlo... To poznáme všetci. V teréne vždy intenzívne zbieral, čo ma motivovalo začať zbierať pavúky a skúšať ich určovať. Dovtedy ma skôr zaujímali motýle. Vďaka Valérovi som zistila, že pavúky sú rovnako fascinujúce a oveľa tajomnejšie. Pod jeho vedením diplomovej práce som sa neskôr rozhodla pre arachnologický výskum a moje ďalšie smerovanie viedlo k pavúkom. Nezabudnem nikdy na Valérove skratky cez kriačiny a polia. Jeho terény boli vždy adrenalín, žiadne vozenie v aute, vyjdenie na lokalitky a pekne zase naspäť do auta. Ten terén si bolo treba odmakať, stráviť deň v divočine. Motať sa v hlbokých hrochotských lesoch, to boli moje najkrajšie terény s Valérom.
(Ľudmila Černecká)

Všakovaké Valérove skratky neraz dali zabráť, ale cestou na Suchý vrch pri Banskej Bystrici to už bolo pohodlnejšie (2004).

Prírodná pamiatka Bátovský balvan v Hrochotskej doline, Poľana (2005).

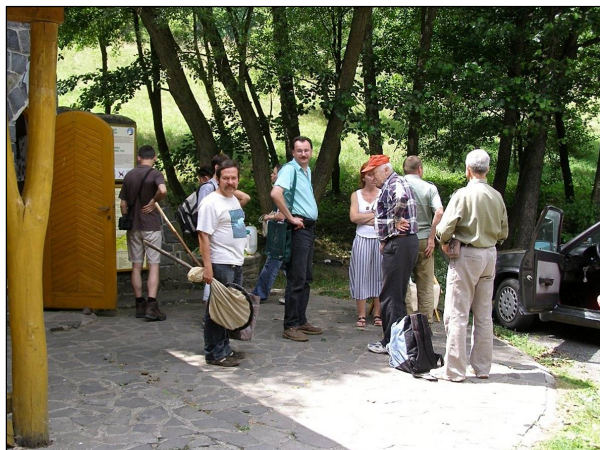
Bol vyznávačom kvalitnej muziky a koncert švédskej kapely The Flower Kings si rozhodne nenechal ujsť. (Nitra, 8.4.2006, foto Conrad Riepl)

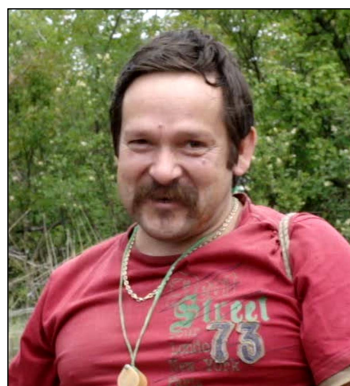
Lokalitu modráčika bahniskového v Kremničke Valér objavil úplne náhodou počas „cikpauzy“, keď tadiaľ prechádzal na bicykli (2007). Žiaľ dnes už je lokalita zastavaná. (foto Conrad Riepl)

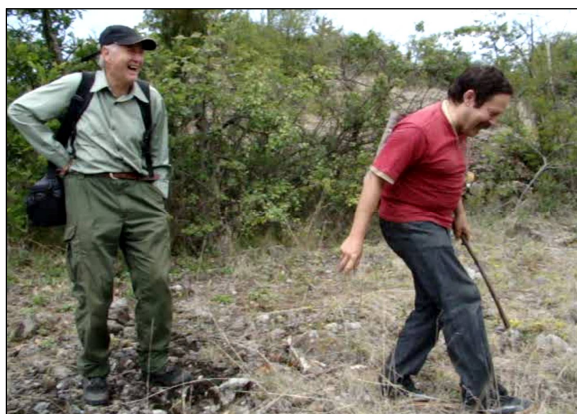
Zaujímali ho aj myrmekofilné chrobáky a iný takto orientovaný hmyz. (pri obci Senné, 5.6.2009, foto Conrad Riepl)

Arachnologické dni 2007. (foto Ľudka Černecká)

Valér s vášnivým fotografom, obdivovateľom prírody a ochranárom Pavlom Kolárikom.

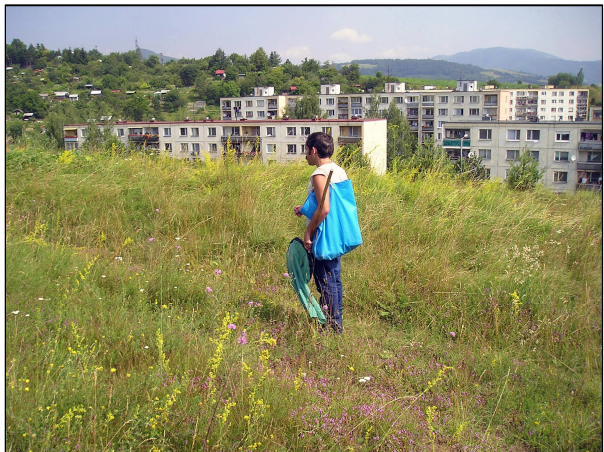
Valérove vtipy vznikali „za pochodu“, keď Palimu utrúsil: „Predstav si, že by ti mravce pod ríť naliezli... a potom vieš ako sa nazýva to tá metóda ľudového liečiteľstva? **Myrmekopunktúra**“. (Senné, 5.6.2009 z videosekvencie, Conrad Riepl)

Valér na konferenciách Feriancove dni (2011) a Východná (2011). (foto Ľudka Černecká)

Na vrchole Kriváňa s dcérou Pamelou v roku 2011.

Z prieskumu, ktorý sme robili na Suchom vrchu – pohľad nad Tulskou ulicou v Banskej Bystrici. (foto Ľudka Černecká)

„Tak toto je špek“ povedal a pobúchal sa rukou po nohe... na Urpíne (2005) a v pralese Drastvica (2012)

Dub a dubáček, ľadía farebne i srdcom a veru to neostalo len pri tom...
(Gavurky, 2013, foto Vladimír Hemala)

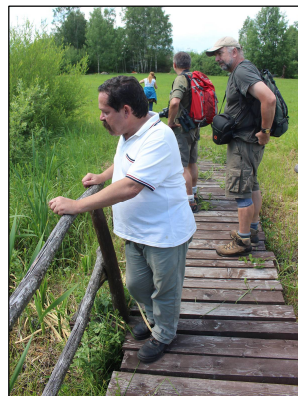
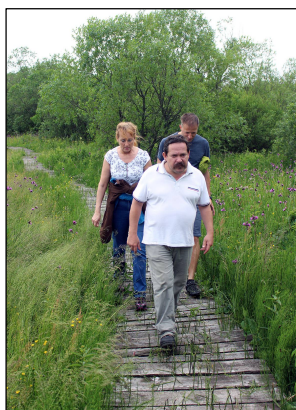
Prvý ročník konferencie Roubalove dni na UMB v Banskej Bystrici, 2015.
(foto Tomáš Kizek a Jozef Teplan)

Na katedre ako jeden tím na jednom konci aj on ťahal za jeden koniec (16. september 2015).

Hm... je ozaj pekné počasie... ale dnes sa nedá.

Ale boli aj v teréne iné pekné dni, 24. jún 2016.

Kolektív pracovníkov katedry biológie pred Fakultou prírodných vied UMB (2017).

Krátka spomienka na doc. Valeriána Franca od michalovského entomológa Rudolfa Gabzdila

Treba spomenúť, že Valér nelovil hmyz a pavúkovce iba na svojom milovanom strednom Slovensku, ale začiatkom deväťdesiatych rokov minulého storočia navštívil pár krát aj východoslovenské pohoria a nížiny. Samozrejme najväčšou výzvou pre neho bolo pohorie Vihorlat, stepi v okolí riek Laborec a Latorica i pobrežné porasty Tisy na Maďarsko-Slovenskej hranici, kde sme v bûtľavinách vrúbach a topoľoch osídlených mravcami nachádzali vzácne druhy myrmekofilnej chrobače.

Na mojej chate v pohorí Vihorlat, pod majestátnym vrchom Kijov, sme večer debatovali o úspešných celodenných lovoch. Spomínali sme na chvíľu, keď som ho ako entomológa prvýkrát vôbec zaregistroval. A to hneď v Slovenskej televízii, kde v akomsi programe pobehoval s entomologickou sieťou po rozkvitnutej lúke na stráni v okolí Banskej Bystrice. Dodnes mi tie zábery ostali v pamäti ako aj spoločné exkurzie za hmyzom východného Slovenska, počas ktorých nezaprel v sebe už vtedy zakorenený určitý kódex ochrancu prírody ako takej a neustále napomínal kolegov, súpútnikov pri každom pokuse zahodiť v teréne nejaký kus papiera či obal z čokolády.

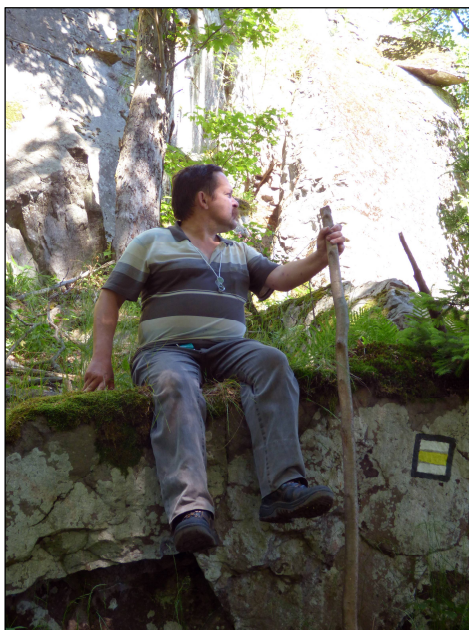
Valér, odišiel si veľmi skoro, no zanechal si po sebe kus poriadnej roboty.

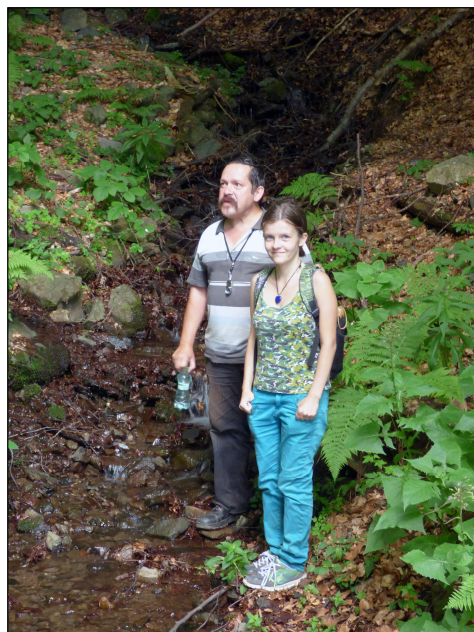
Pavol Kolárik, Tomáš Kizek a Valér so svojou univerzálnou igelitkou.
(Čamovce, 3. júl 2016, foto Conrad Riepl)

Valér s Vladom Hemalom a vtedy to nebolo hlavne o všakovakých bzdochách.
(Medovarce, 7. apríl 2019, foto T. Kizek)

Po krátkej prestávke jeho vzrušený výraz, keď našiel špeka.
(Horná skala v Kremnických vrchoch, 7. júl 2019, foto T. Kizek)

Na stupni víťazov so svojou dcérou Pamelou na vyhladke Tri kríže a pod prameňom Tajovky.
(foto T. Kizek)

Spoločné foto po členskej schôdzi Slovenskej arachnologickej spoločnosti v Nitre z roku 2023.

Občas zavítal aj na piatkové entomostretnutia stredoslovenskej pobočky SES v Em Café v Banskej Bystrici. Tak tomu bolo aj 10. marca, 14. apríla a 8. decembra 2023. Ani vo sne by nás nenapadlo, že 15. marca 2024 je medzi nami posledný krát. (foto Conrad Riepl)

Bibliografia Valeriána Franca

1. FRANC, V. 1982. *Coleofauna masívu Panského dielu v novom ekologickom triedení*. Stredná ekonomická škola, Banská Bystrica, 130 pp.
2. FRANC, V. 1985. Sásovská dolina – miesto stretania sa dvoch zoogeografických zón. *Živa* 32(3): [1-2].
3. FRANC, V. 1985. Zaujímavé nálezy múčiarovitých chrobákov na strednom Slovensku (Coleoptera, Tenebrionidae). *Zprávy Československé společnosti entomologické při ČSAV* (Praha) 21(4): 103-105.
4. FRANC, V. 1988. Zmeny spoločenstiev Rhopalocera na strednom Slovensku ako odraz postupujúcej devastácie prírody. 1. časť. In: BENKO, J. (ed.) *Ochrana prírody* (Príroda, Bratislava) 9: 71-91.
5. FRANC, V. 1989. Faunistic records from Czechoslovakia – Coleoptera: Staphylinidae and Mycetophagidae / Faunistické údaje z Československa – chrobáky: Staphylinidae a Mycetophagidae. *Acta Entomologica Bohemoslovaca* (Praha) 86(4): 311-318.
6. FRANC, V., HRAŠKO, P. & SNOPO, M. 1989. Problémy a perspektívy využitia entomologických poznatkov v súdnom lekárstve a kriminalistike. *Soudní lékařství* (Praha) 34(3): 37-45.
7. FRANC, V. 1990. Coleoptera myrmecophila na Slovensku; niektoré problémy ich ochrany a bioindikačného využitia. *Zpravodaj západočeské pobočky Československé společnosti entomologické při ČSAV v Plzni*, suppl. 4: 9-11.
8. FRANC, V. 1991. Komu niet rady. *Ľudové noviny* (9. 2. 1991).
9. FRANC, V. 1991. Myrmekofilné chrobáky Slovenska so zvláštnym zreteľom k ich ohrozeniu a perspektívam ochrany (kandidátska dizertačná práca). Univerzita Komenského, Prírodovedecká fakulta, Bratislava, 194 pp.
10. FRANC, V. 1991. Niektoré problémy bioindikačného využitia vybraných skupín chrobákov (Coleoptera). In: BENKO, J., LALKOVIČ, M. (eds.) *Ochrana prírody* (Príroda, Bratislava) 11: 357-366.
11. FRANC, V. 1991. Nová ŠPR Baranovo? *Chránené územia Slovenska* : spravodajca (Obzor, Bratislava) 17: 81-84.
12. FRANC, V. 1991. Príspevok k poznaniu fauny chrobákov (Coleoptera) v oblasti Poľany. In: BITUŠÍK P. (ed.) *Stredné Slovensko, prírodné vedy* : zborník (Stredoslovenské múzeum, Banská Bystrica) 10: 95-110.
13. FRANC, V. 1991. Zmeny spoločenstiev Rhopalocera na strednom Slovensku ako odraz postupujúcej devastácie prírody. 2. časť. In: BENKO, J., LALKOVIČ, M. (eds.) *Ochrana prírody* (Príroda, Bratislava) 11: 52-77.
14. FRANC, V. 1992. Interesting findings of beetles (Coleoptera) in the urban area of Banská Bystrica. *Acta Universitatis Carolinae, Biologica* (Praha) 35: 229-237.
15. FRANC, V. 1992. Myrmecophilous beetles of Slovakia with special reference to their endangerment and perspectives for protection / Myrmekofilné chrobáky Slovenska so zvláštnym zreteľom k ich ohrozeniu a perspektívam ochrany. *Acta Universitatis Carolinae, Biologica* (Praha) 36(4): 299-324.

16. FRANC, V. 1992. Myrmekofilné chrobáky Slovenska so zvláštnym zreteľom k ich ohrozeniu a perspektívam ochrany. Autoreferát dizertácie na získanie vedeckej hodnosti kandidáta biologických vied, Bratislava, 27 pp. (školicelia: Doc. RNDr. Oto Majzlan, CSc. PriF UK, Bratislava a Prof. RNDr. Ján Salaj, DrSc. PedF, Banská Bystrica)
17. FRANC, V. 1992. Nové a zaujímavé nálezy myrmekofilných chrobákov (Coleoptera Myrmecophila). In: MAZÚREK, J., MICHAL, P., GÁBORČÍK, N., DZIAK, B. (eds) *Zborník vedeckovýskumných prác, Séria prírodovedná*, odbor: biológia, chémia, geografia (Univerzita Mateja Bela, Banská Bystrica) 1992(1): 31-37.
18. FRANC, V. 1992. Príspevok k poznaniu fauny chrobákov (Coleoptera) ŠPR Špicatá v Kremnických vrchoch, pp. 107-111. In: *Turiec 1992 : zborník odborných výsledkov inventarizačných výskumov v povodí rieky Turiec* (Slovenský zväz ochrancov prírody a krajiny, Martin).
19. FRANC, V. 1992. Zaujímavé nálezy chrobákov (Coleoptera) v intraviláne Banskej Bystrice / Interesting Findings of Beetles (Coleoptera) in the Urban Area of Banská Bystrica. In: IV. colloquium coleopterologicum Sv. Jurský Šúr, 12. - 13. 6. 1992; *Práce Slovenskej entomologickej spoločnosti pri SAV* (Bratislava) 9: 23-30.
20. NEMCOVÁ, T. & FRANC, V. 1992. *Hodnotenie vegetácie pre potreby krajinno-ekologických terénnych prác*. 1. vyd. Metodické centrum, Banská Bystrica, 56 pp.
21. NEMCOVÁ, T. & FRANC, V. 1992. *Študijné texty pre špecializačné štúdium ekológie pre učiteľov geografie*. IV. časť. 1. vyd. Metodické centrum, Banská Bystrica, [60 pp.]
22. FRANC, V. 1993. Nové a zaujímavé nálezy chrobákov z čeľade Scydmaenidae na Slovensku. *Excellens* : metodický spravodaj Klubu zberateľov a chovateľov hmyzu pri Stredoslovenskom múzeu (Banská Bystrica); 16.8.1993, 1993(4): 21.
23. FRANC, V. 1993. Poznámky k bionómii *Phloiотrya rufipes* (Gyll.) (Coleoptera, Melandryidae). *Excellens* : metodický spravodaj Klubu zberateľov a chovateľov hmyzu pri Stredoslovenskom múzeu (Banská Bystrica); 21.6.1993, 1993(3): 14.
24. FRANC, V. 1993. Poznámky k metodike preparácie najmenších skupín chrobákov. *Excellens* : metodický spravodaj Klubu zberateľov a chovateľov hmyzu pri Stredoslovenskom múzeu (Banská Bystrica); 15.12.1993, 1993(6): 28.
25. FRANC, V. 1993. Príspevok k poznaniu fauny chrobákov (Coleoptera) Slovenského krasu. *Zborník Východoslovenského múzea, prírodné vedy* (Košice) 34: 101-108.
26. FRANC, V. 1993. Príspevok k poznaniu fauny vybraných hmyzích radov okresu Veľký Krtíš so zvláštnym zreteľom na Kiarovskú kotlinu. *Ochrana prírody* (Príroda, Bratislava) 12: 345-364.
27. FRANC, V. 1993. Zaujímavé a faunisticky cenné druhy chrobákov (Coleoptera) oblasti Poľany / Interesting and faunistically valuable beetles (Coleoptera) in the Poľana mountains, pp. 46-53. In: URBAN P. (ed.) *Fauna Poľany* : zborník referátov zo seminára, 8.- 9. 6. 1993, Zvolen (Technická univerzita, Zvolen).
28. FRANC, V. 1994. On the occurrence and bioindicative value of several rare species of the families Tetratomidae and Melandryidae (Coleoptera) in Slovakia / O výskyte a bioindikačnom význame niektorých vzácných druhov z čeľade Tetratomidae a Melandryidae (Coleoptera) na Slovensku. *Biologia* (Slovenská akadémia vied, Bratislava) 49(5): 723-728.

29. FRANC, V. 1995. Komerčná entomológia – vážna hrozba pre mnohé druhy hmyzu. *Chránené územia Slovenska* : odborný-metodický a informačný časopis štátnej ochrany prírody (ŠOP SR – Centrum ochrany prírody a krajiny, Banská Bystrica) 1995(25): 19-22.
30. FRANC, V. 1995. O chrobákoch (Coleoptera) Cerovej vrchoviny so zvláštnym zreteľom k bioindikačne významným druhom, pp. 52-70. In: *Rimava 1995* : odborné výsledky zoologických a mykologických výskumov, Rimavská Sobota (SAŽP, Banská Bystrica; S-CHKO Cerová vrchovina, Rimavská Sobota; ÚEL SAV, Zvolen).
31. FRANC, V. 1995. O výskyte a bioindikačnom využití niektorých vzácných druhov z čeľade Colydiidae (Coleoptera) na Slovensku. *Ochrana prírody* (Slovenská agentúra životného prostredia, Banská Bystrica) 13: 173-181
32. FRANC, V. 1995. Ošetrovanie starých a dutých stromov versus ochrana zoogenofondu. *Chránené územia Slovenska* : odborný-metodický a informačný časopis štátnej ochrany prírody (ŠOP SR – Centrum ochrany prírody a krajiny, Banská Bystrica) 1995(24): 25-27.
33. FRANC, V. 1995. *Základy systematickej zoológie*. Študiálny text pre bakalárske dištančné štúdium "Environmentálna výchova". 1. vyd. Univerzita Mateja Bela, Fakulta prírodných vied, Banská Bystrica, 90 pp.
34. FRANC, V. & HANZELOVÁ, A. 1995. New and remarkable findings of spiders (Araneida) in pseudokarst caves of the "Pohanský hrad" nature reservation, pp. 99-103. In: *Preserving of Pseudokarst Caves* : Proceedings of Internatational Working Meeting (Slovenská agentúra životného prostredia, Rimavská Sobota a Banská Bystrica).
35. FRANC, V. & HANZELOVÁ, A. 1995. Pavúky (Araneida) Cerovej vrchoviny, pp. 25-43. In: KRIŠTÍN, A., GAÁLOVÁ, K. (eds) *Rimava 1995* : odborné výsledky zoologických a mykologických výskumov (SAŽP, Banská Bystrica).
36. FARBIAK, D. & FRANC, V. 1995. Chrobáky xerothermných biotopov a ich ochrana. *Chránené územia Slovenska* : odborný-metodický a informačný časopis štátnej ochrany prírody (ŠOP SR – Centrum ochrany prírody a krajiny, Banská Bystrica) 1995(23): 27-29.
37. HANZELOVÁ, A. & FRANC, V. 1995. Pavúky xerothermných biotopov a ich ochrana. *Chránené územia Slovenska* : odborný-metodický a informačný časopis štátnej ochrany prírody (ŠOP SR – Centrum ochrany prírody a krajiny, Banská Bystrica) 1995(24): 22-24.
38. FRANC, V. 1996. *Základy systematiky živočíchov. Bezstavovce*. Metodické centrum, Banská Bystrica, 50 pp.
39. FRANC, V. 1996. Biológia v závoze. *Pedagogické rozhľady* : odborný-metodický časopis pre školy a školské zariadenia (Metodicko-pedagogické centrum, Bratislava) 1995/1996, 4(4): 16-18.
40. FRANC, V. 1996. Keď les zabíja: história zániku jednej lesostepi. *Daphne – časopis pre aplikovanú ekológiu* (Bratislava) 3(1): 10-13.
41. FRANC, V. 1996. Quo vadis entomológia ? Prižmurujeme oči nad pomalým rozkladom a zánikom entomológie? *Chránené územia Slovenska* : odborný-metodický a

- informačný časopis štátnej ochrany prírody (ŠOP SR – Centrum ochrany prírody a krajiny, Banská Bystrica) 28: 13.
42. FRANC, V. & HANZELOVÁ A. 1996. New and remarkable findings of spiders (Araneida) in Slovakia and their ecosoziological value. *Acta Universitatis Carolinae, Biologica* (Praha) 40: 365-382.
 43. FRANC, V. & HANZELOVÁ A. 1996. New records of spiders (Araneae) from Slovakia / Nové nálezy pavúkov (Araneida) na Slovensku. *Biologia* (Slovenská akadémia vied, Bratislava) 51(2): 539-540.
 44. FRANC, V. 1997. Dementia salina. *Smer Dnes* 8. 1. 1997
 45. FRANC, V. 1997. Keď už ani jednotka nie je zárukou (úpadok školstva pokračuje a zodpovední sa iba nečinne prizerajú). *MY-Banskobystrické noviny* (Petit Press, Bratislava) 26. 6. 1997, 7: 6.
 46. FRANC, V. 1997. Mycetophilous beetles (Coleoptera mycetophila) – indicators of well preserved ecosystems. *Biologia* (Slovenská akadémia vied, Bratislava) 52(2): 181-186.
 47. FRANC, V. 1997. New records of Coreidae (Heteroptera) and Erotylidae (Coleoptera) - from Slovakia / Nové nálezy bzdôch a chrobákov na Slovensku. *Biologia* (Slovenská akadémia vied, Bratislava) 52(5): 662.
 48. FRANC, V. 1997. O genofondových hodnotách a ochranárskom význame Cerovej vrchoviny vzhľadom na chrobáky (Coleoptera) a pavúky (Araneae), pp. 43-50. In: URBAN P., HRIVNÁK R. (eds) *Poiplie* : zborník odborných výsledkov zo stretnutia prírodovedcov NOVOHRAD 1996 a POIPLIE 1997 (Slovenská agentúra životného prostredia, Banská Bystrica).
 49. FRANC, V. 1997. Obchodníci s hmyzom. Zastavíme komerčnú deformáciu entomológie? *Quark* : magazín o vede a technike (Centrum vedecko-technických informácií SR; Agentúra Ministerstva školstva, vedy výskumu a športu SR pre štrukturálne fondy EÚ; Bratislava) 3(3): 10-11.
 50. FRANC, V. 1997. Old trees in urban environments – refugia for rare and endangered beetles (Coleoptera) / Staré stromy v mestskom prostredí – refúgiá vzácnych a ohrozených chrobákov. *Acta Universitatis Carolinae, Biologica* (Praha) 41: 273-283.
 51. FRANC, V. 1997. Remarkable findings of anthribid beetles (Coleoptera) in Slovakia and their ecosoziological value / Pozoruhodné nálezy chrobákov z čeľade Anthribidae a ich ekosoziologická hodnota. *Entomofauna carpathica* (Bratislava) 9(1): 10-13.
 52. FRANC, V. 1997. *Systém a fylogénéza živočíchov. Bezchordáty* (textová časť). 1. vyd. Univerzita Mateja Bela, Fakulta prírodných vied, Banská Bystrica, 190 pp.
 53. FRANC, V. 1997. Príspevok k skvalitneniu vyučovania zoológie na základných školách, pp. 39-44. In: VINCENC, Š. (ed.) *4. biologicko-geologické dni* : zborník z pedagogickej konferencie, 27.-28.8.1996 (Fakulta prírodných vied UMB, Banská Bystrica).
 54. FRANC, V. 1997. Zmeny priestorového rozšírenia živočíchov v dôsledku globálneho otepľovania – nová téma vo vyučovaní zoológie, pp. 51-56. In: VINCENC, Š. (ed.) *4. biologicko-geologické dni* : zborník z pedagogickej konferencie, 27.-28.8.1996 (Fakulta prírodných vied UMB, Banská Bystrica).

55. FRANC, V. 1998. Ako ďalej v slovenskom zoologickom názvosloví bezstavovcov? *Chránené územia Slovenska* 1998(37): 22-24.
56. FRANC, V. 1998. Kardinálny problém je zmena vzťahu. *Daphne* 5(1): 40-43
57. FRANC, V. 1998. Myrmecophilous beetles – one of the most threatened ecological groups of insects in Europe / Myrmekofilné chrobáky – jedna z najohrozenejších ekologických skupín hmyzu v Európe. In: *6th European congress of entomology: Book of Abstracts*, 1998, České Budějovice, 2: 693.
58. FRANC, V. 1998. Ways and directions of entomology – a serious problem not only in post-totalitarian countries of Europe / Celkové smerovanie entomológie – závažný problém nielen v posttotalitných krajinách Európy. In: *6th European Congress of Entomology: Book of Abstracts*, 1998, České Budějovice, 2: 712-713.
59. FRANC, V. 1998. Niektoré problémy bioindikačného využitia chrobákov (Coleoptera) v lesných ekosystémoch / Problems of bioindicative utility of beetles (Coleoptera) in forest ecosystems, pp. 173-182. In: KROPIL, R. (ed.) *Aktuálne problémy lesníckej zoológie a entomológie*, zborník referátov z vedeckej konferencie (Technická univerzita, Zvolen).
60. FRANC, V. 1998. Postavenie zoológie vo vyučovaní prírodovedných predmetov na základných a stredných školách, pp. 103-104. In: *Biologické dni : zborník referátov z medzinárodnej vedeckej konferencie* (Univerzita Konštantína Filozofa, Nitra).
61. SVATOŇ, J., FRANC, V., KRAJČA, A., KRUMPÁLOVÁ, Z., KRÍŽOVÁ, V., PEKÁR, S., STAŇKOVÁ, E. & SVATOŇOVÁ, E. 1998. K poznaniu pavúkov (Araneae) CHKO Kysuce / On the subject of spiders (Araneae) in the Preserve area of Kysuce. *Vlastivedný zborník Považia* 19: 101-115.
62. FRANC, V. 1999. Ďalší príspevok do diskusie o zoologickom názvosloví. *Enviromagazín* (Slovenská agentúra životného prostredia, Banská Bystrica) 4(2): 24-25.
63. FRANC, V. 1999. Ešte raz k zoologickej nomenklatúre: keď "foršrift" víťazí nad rozumom. *Chránené územia Slovenska* (Slovenská agentúra životného prostredia, Banská Bystrica) 1999(39): 40-42.
64. FRANC, V. 1999. First record of *Holoscotolemon jaqueti* (Opiliones, Erembomastidae) from Slovakia. *Biologia* (Slovenská akadémia vied, Bratislava) 54(2): 134.
65. FRANC, V. 1999. Jeskynní pavouci – opomíjaná skupina živočíchů. *Speleofórum* (Česká speleologická společnost, Praha) 18: 58-60.
66. FRANC, V. 1999. Nová vyhláška o ochrane živočíchov a jej využitie vo výchovno-vzdelávacom procese, pp. 69-72. In: *Biologické dni : zborník referátov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou* (Fakulta prírodných vied UMB, Banská Bystrica).
67. FRANC, V. 1999. Príspevok k poznaniu pavúkov (Araneae) oblasti Litavy, pp. 83-91. In: URBAN, P., BITUŠÍK, P. (eds) *Príroda Krupinskej planiny a jej ochrana : zborník referátov zo seminára pri príležitosti životného jubilea RNDr. Júliusa Vacholda*, Zvolen, 3.11.1998 (Ministerstvo životného prostredia SR, Bratislava; Slovenská agentúra životného prostredia, Banská Bystrica).
68. FRANC, V. 1999. Chrobáky (Coleoptera) oblasti Litavy so zvláštnym zreteľom k bioindikačne významným druhom, pp. 113-129. In: URBAN, P., BITUŠÍK, P. (eds)

- Príroda Krupinskej planiny a jej ochrana* : zborník referátov zo seminára pri príležitosti životného jubilea RNDr. Júliusa Vacholda, Zvolen, 3.11.1998 (Ministerstvo životného prostredia SR, Bratislava; Slovenská agentúra životného prostredia, Banská Bystrica).
69. FRANC, V. 1999. Reaguje CITES na meniacu sa realitu doby? *Enviromagazín* (Slovenská agentúra životného prostredia, Banská Bystrica) 4(5): 12-13.
70. FRANC, V. 2000. O nepotrestateľných zločinoch proti prírode. *Enviromagazín* 5(1): 16-17.
71. FRANC, V. 2000. Slovenské zoologické názvoslovie – tvrdý oriešok, ale nie pre botanikov. *Správy Slovenskej zoologickej spoločnosti* (Bratislava) 19: 15-22.
72. FRANC, V. 2000. Spiders (Araneae) on the red lists of European countries. *Ekológia* (Ústav krajiny ekológie SAV, Bratislava), 19(Suppl. 4): 23-28.
73. FRANC, V. & MLEJNEK, R. 2000. O záhadnom sekáči podzemných biotopů. *Speleofórum* (Česká speleologická spoločnosť, Praha) 19: 49-51.
74. FRANC, V. & MLEJNEK, R. 2000. Zaujímavé nálezy chrobákov z čeľade Pselaphidae (Coleoptera) v podzemných biotopoch Slovenska, pp. 31-34. In: MOCK, A., KOVÁČ, Ľ. & FULÍN, M. (eds) *Fauna jaskýň*, zborník referátov z konferencie (Východoslovenské múzeum, Košice).
75. FRANC, V. 2001. *Systém a fylogéniza živočíchov : bezchordáty*. 2. vyd. Univerzita Mateja Bela Fakulta prírodných vied, Banská Bystrica, 157 pp.
76. FRANC, V. 2001. Beetles of the family Erotylidae (Coleoptera) in the Slovakian fauna / Chrobáky z čeľade Erotylidae (Coleoptera) v slovenskej faune. *Acta Zoologica Universitatis Comenianae* (Bratislava) 44: 63-69.
77. FRANC, V. 2001. Etiketománia – ďalší negatívny jav medzi žiakmi. *Učiteľské noviny* (18.1.2001), 2001(3): 10.
78. FRANC, V. 2001. Chrobáky z čeľade Mycetophagidae (Coleoptera) vo faune Slovenska, pp. 23. In: *Feriancove dni 2001*, 7. zoologická konferencia, zborník abstraktov; 29.-30. 11. 2001.
79. FRANC, V. 2001. O "zabudnutých" xerothermných biotopoch. *Daphne* : časopis pre aplikovanú ekológiu (Bratislava) 8(1): 29-30.
80. FRANC, V. 2001. O potrebe a význame druhovej ochrany v nových spoločenských podmienkach. *Chránené územia Slovenska* (Slovenská agentúra životného prostredia, Banská Bystrica) 49: 39-41.
81. FRANC, V. 2001. O potrebe druhovej ochrany niektorých krasoňov a iného hmyzu. *Hmyz: entomologický magazín* (Bratislava) 3(1): 13-14.
82. FRANC, V. 2001. O záhadných spoluobyvateľoch mravenísk. *Hmyz: entomologický magazín* (Bratislava) 2(3): 58-61.
83. FRANC, V. 2001. Pavúky (Araneae) orografického celku Ostrôžky. *Ochrana prírody* (Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky, Banská Bystrica) 19: 167-175.
84. FRANC, V. 2001. Pozoruhodnejšie chrobáky (Coleoptera) masívu Panského dielu pri Banskej Bystrici, pp. 215-232. In: TURISOVÁ, I. (ed.) *Ekologická diverzita modelového územia banskobystrického regiónu* (Fakulta prírodných vied UMB, Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky SR, Stredoslovenské múzeum, Banská Bystrica), 294 pp.

85. FRANC, V. 2001. Prečo má ekológia nízku spoločenskú autoritu? *Daphne*, časopis pre aplikovanú ekológiu (Bratislava) 8(2): 25-27.
86. FRANC, V. 2001. Remarkable findings of false click beetles (Coleoptera: Eucnemidae) in Slovakia and their ecosozological value. In: ALBERTY, R. (ed.) *Matthias Belivs University Proceedings, Biological serie* (UMB Banská Bystrica) 1(1): 41-47.
87. FRANC, V. 2001. Slovenské zoologické názvoslovie – tvrdý oriešok, ale nie pre botanikov. *Správy Slovenskej zoologickej spoločnosti* (Bratislava) 19: 15-22.
88. FRANC, V. 2001. Recenzia: David Carter: Denné a nočné motýle. *Chránené územia Slovenska* 2001(48): 31-32.
89. FRANC, V. 2001. Recenzia: Helga Hofmannová, Thomas Marktanner: Denné a nočné motýle. *Chránené územia Slovenska* 2001(50): 42-43.
90. HOLECOVÁ, M. & FRANC, V. 2001. Červený (ekosozologický) zoznam chrobákov (Coleoptera) Slovenska, pp. 111-128. In: BALÁŽ, D., MARHOLD, K. & URBAN, P. (eds) Červený zoznam rastlín a živočíchov Slovenska / Red List of plants and animals of Slovakia. *Ochrana prírody* (Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky, Banská Bystrica), Suppl. 20: 1-159.
91. FRANC, V. 2002. Beetles of the family Mycetophagidae (Coleoptera) in the Slovakian fauna. *Entomofauna carpathica* (Bratislava) 14: 26-29.
92. FRANC, V. 2002. Právne vedomie a ochrana životného prostredia. *Enviromagazín* (Slovenská agentúra životného prostredia, Banská Bystrica) 7(6): 30.
93. FRANC, V. 2002. Prekvapujúci výskyt teplomilných druhov chrobákov v horských polohách Veľkej Fatry, pp. 167-168 In: *Biologické dni* : zborník referátov z medzinárodnej vedeckej konferencie (Univerzita Konštantína Filozofa, Nitra).
94. FRANC, V. 2002. Scarcer beetles (Coleoptera) of the Urpín hill near Banská Bystrica. In: ALBERTY, R. (ed.) *Matthias Belivs University Proceedings* (Univerzita Mateja Bela, Banská Bystrica) 1(2): 15-18.
95. FRANC, V. 2002. Contribution to the knowledge of spiders (Araneae) of the Veľká Fatra Mts. In: ALBERTY, R. (ed.) *Matthias Belivs University Proceedings* (Univerzita Mateja Bela, Banská Bystrica) 1(2): 155-163.
96. FRANC, V. 2002. Beetles (Coleoptera) of the Veľká Fatra Mts. with special reference to bioindicatively significant species. In: ALBERTY, R. (ed.) *Matthias Belivs University Proceedings* (Univerzita Mateja Bela, Banská Bystrica) 2(1): 165-177.
97. FRANC, V. 2003. Contribution to the knowledge on myrmecophilous spiders (Araneae myrmecophila) of Slovakia / Príspevok k poznaniu myrmekofilných pavúkov Slovenska. In: ALBERTY, R. (ed.) *Matthias Belivs University Proceedings: Biological serie* (Univerzita Mateja Bela, Banská Bystrica) 3(1): 71-75.
98. FRANC, V. 2003. Južná časť Strážovských vrchov – málo známa, no veľmi pozoruhodná koleopterologická lokalita. In: *Entomologická konferencia 2003*, zborník abstraktov, 18.-19. júna 2003, Mošovce, Penzión Drienok (Slovenská entomologická spoločnosť pri SAV, Bratislava).

99. FRANC, V. 2003. O nostalgii a budúcnosti nášho prírodovedného vzdelania. *Enviromagazín* : odborný-náučný časopis o životnom prostredí (Slovenská agentúra životného prostredia, Banská Bystrica) 8(4) (Príloha 8): 32-33.
100. FRANC, V. 2003. O výnimočných hodnotách jednej "asymetrickej" CHKO. *Chránené územia Slovenska* : odborný-metodický a informačný časopis štátnej ochrany prírody (ŠOP SR - Centrum ochrany prírody a krajiny, Banská Bystrica) 2003(57): 3-6.
101. FRANC, V. 2003. Scarcer beetles (Coleoptera) of the Urpín hill near Banská Bystrica / Vzácnějšíe chrobáky lokality Urpín pri Banskej Bystrici. In: ALBERTY, R. (ed.) *Matthias Belvis University Proceedings, Biological serie* (Univerzita Mateja Béla, Banská Bystrica) 3(1): 77-88.
102. FRANC, V. 2003. Zoogeografické prekvapenia Hrochotskej doliny na Poľane so zvláštnym zreteľom na chrobáky (Coleoptera), p. 10. In: *Feriancove dni 2003*, 9. zoologická konferencia, zborník abstraktov (Slovenské národné múzeum, Bratislava).
103. FRANC, V. 2004. Beetles (Coleoptera) of the southern part of Strážovské vrchy Mts with special reference to bioindicatively significant species. *Entomofauna carpathica* (Bratislava) 16(3-4): 49-55.
104. FRANC, V. 2004. Beetles (Coleoptera) of the Strážovské vrchy Mts with special reference to bioindicatively significant species, pp. 103-115. In: FRANC, V. (ed.) *Strážovské vrchy Mts – research and conservation of Nature* : Proceedings of the conference, Belušké Slatiny (Slovakia), 1.- 2. október 2004, 164 pp.
105. FRANC, V. 2004. Contribution to the knowledge on spiders (Araneae) of the Strážovské vrchy Mts., pp. 67-76. In: FRANC, V. (ed.) *Strážovské vrchy Mts. – research and conservation of Nature* : proceedings of the conference, Belušké Slatiny (Slovakia), 1.- 2. október 2004, Zvolen (Katedra biológie FVP UMB, Banská Bystrica), 164 pp.
106. FRANC, V. 2004. O klenotoch fauny, ktoré žijú v tme mravenísk. *Ochrana prírody Slovenska* (Štátna ochrana prírody SR, Banská Bystrica) 4: 17-18.
107. FRANC, V. 2004. O neobyčajných prekvapeniach pod Poľanou. *Enviromagazín*: odborný-náučný časopis o životnom prostredí (Slovenská agentúra životného prostredia, Banská Bystrica) 9(1): 28-29.
108. FRANC, V. 2005. Contribution to the knowledge on spiders (Araneae) in the surroundings of Banská Bystrica (Slovakia) / Príspevok k poznaniu pavúkov (Araneae) okolia Banskej Bystrice (Slovensko). *Entomofauna carpathica* (Bratislava) 17: 48-54.
109. FRANC, V. 2005. O rozšírení a ekológii vzácného kosca *Holoscotolemon jaqueti* v strednej Európe, pp. 14-15. In: *8th Central European workshop on soil zoology* : sborník abstraktů; 20.-22.4.2005; České Budějovice.
110. FRANC, V. 2005. Prevailingly trophic relations between spiders (Araneae) and ants (Formicoidea) in Slovakia, pp. 1-8. In: TAJOVSKÝ, K., PIŽL, V., SCHLAGHAMERSKÝ, J. (eds) *Contributions to Soil Zoology in Central Europe II. Presented at the 8th Central European Workshop on Soil Zoology*; 20.-22.4.2005, České Budějovice.

111. FRANC, V. 2005. Slovensko – klenotnica vzácných chrobákov Európy (ale dokedy?). *Enviromagazín* : časopis o tvorbe a ochrane životného prostredia (Slovenská agentúra životného prostredia, Banská Bystrica) 10(1): 13.
112. FRANC, V. 2005. *Systém a fylogenéza živočíchov – bezchordáty*. Doplnená prepracovaná verzia II. s fotoprílohou. Univerzita Mateja Bela, Fakulta prírodných vied, Banská Bystrica, 169 pp.
113. FRANC, V. & BURKOVSKÝ, J. 2005. Dr. Jan Roubal – pedagóg, popredný entomológ a ochranca prírody. *Bystrický permon*, banskobystrická revue pre popularizovanie vedy, umenia a cestovného ruchu (Bystriciensis – Združenie cestovného ruchu, Banská Bystrica) 3(1): 10.
114. FRANC, V. 2006. Európska únia a ochrana prírody – pozitíva, paradoxy a ako ďalej. *Chránené územia Slovenska* : odbornovo-metodický a informačný časopis štátnej ochrany prírody (ŠOP SR – Centrum ochrany prírody a krajiny, Banská Bystrica) 2006(68): 43-45.
115. FRANC, V. 2006. O rozšírení a ekoszologických problémoch *Mycetoma suturale* (Coleoptera: Tetratomidae) na Slovensku a v Európe, p. 17. In: STLOUKAL, E. (ed.) *Feriancove dni 2006*, zborník abstraktov z konferencie, 23.-24. 11. 2006, Univerzita Komenského, Prírodovedecká fakulta, Bratislava.
116. FRANC, V. 2006. Ochrana fauny, informačné toky a ďalšie otázky. *Enviromagazín*: časopis o tvorbe a ochrane životného prostredia (Slovenská agentúra životného prostredia, Banská Bystrica) 11(6): 20-21.
117. FRANC, V. 2006. Otázky okolo slovenského zoologického názvoslovía. *Enviromagazín*: časopis o tvorbe a ochrane životného prostredia (Slovenská agentúra životného prostredia, Banská Bystrica) 11(mimoriadne číslo, príloha): 15-17.
118. FRANC, V. 2006. Remarkable species of beetles (Coleoptera) of the Hrochotská valley (Poľana Mts, Slovakia) / Pozoruhodné chrobáky (Coleoptera) Hrochotskej doliny (Poľana, Slovensko). *Acta Univ. Carolinae, Biologica* (Praha) 49 (2005): 205-217.
119. FRANC, V. & MALINA, R. 2006. *Základy ekológie a vybrané kapitoly zo zoogeografie a zoochorológie*. Univerzita Mateja Bela, Katedra biológie a environmentálnych štúdií, Banská Bystrica, 118 pp.
120. FRANC, V. 2007. Prevailingly trophic relations between spiders (Araneae) and ants (Formicoidea), pp. 41-45. In: TAJOVSKÝ, K., SCHLAGHAMERSKÝ, J. & PIŽL, V. (eds) *Contributions to Soil Zoology in Central Europe* (Institut of Soil Biology, České Budějovice) II. 2007.
121. FRANC, V. 2007. Príspevok k poznaniu pavúkov (Araneae) Prírodnej rezervácie Horné Lazy pri Valaskej. In: BITUŠÍK, P., CVACHOVÁ, A. (eds) *Stredné Slovensko* : zborník múzeí Banskobystrického samosprávneho kraja : prírodné vedy (Stredoslovenské múzeum, Banská Bystrica) 11: 67-76.
122. FRANC, V. 2007. Problémy a predpoklady skvalitnenia a zatriktívnenia vyučovania zoológie na ZŠ a SŠ, p. 15. I: STOLLÁROVÁ, N. (ed.) *Biológia v škole dnes a zajtra II.* : zborník referátov z II. ročníka konferencie, 11.-13. 9. 2006, Ružomberok (Katolícka univerzita, Pedagogická fakulta, Ružomberok).

123. FRANC, V. 2007. *Systém a fylogenéza živočíchov - bezchordáty* (textová časť). Fakulta prírodných vied UMB, Banská Bystrica, 184 pp.
124. FRANC, V. 2008. Chrobáky (Coleoptera) a motýle (Lepidoptera) európskeho významu v severnej časti Zvolenskej kotliny / Beetles (Coleoptera) and butterflies (Lepidoptera) of European importance in the northern part of the Zvolenská kotlina Basin, pp. 94-108. In: TURISOVÁ, I., MARTINCOVÁ, E. & BAČKOR, P. (eds) *Výskum a manažment zachovania prírodných hodnôt Zvolenskej kotliny / Research and conservation management natural values of Zvolen basin: zborník príspevkov z vedeckej konferencie*, 17. 10. 2008 (Univerzita Mateja Bela, Fakulta prírodných vied, Ústav vedy a výskumu Univerzity Mateja Bela, Banská Bystrica; Národné lesnícke centrum – Lesnícky výskumný ústav, Zvolen).
125. FRANC, V. 2008. Darkling beetles (Coleoptera, Tenebrionidae) of Slovakian fauna and their ecosozological value / Potemníky (Coleoptera, Tenebrionidae) slovenskej fauny a ich ekosozologická hodnota. *Matthias Belivs Univ. Proc.* (UMB Banská Bystrica) 4(1): 61-73.
126. FRANC, V. 2008. Distribution and ecosozological problems of the species of the family Tetratomidae (Coleoptera) in Slovakia and Europe. *Entomofauna carpathica* : časopis Slovenskej entomologickej spoločnosti pri SAV (Bratislava) 20(3-4): 51-54.
127. FRANC, V. 2008. O kalvárii s kalváriami. *Enviromagazín* : časopis o tvorbe a ochrane životného prostredia (Slovenská agentúra životného prostredia, Banská Bystrica) 13(6): 20-21.
128. FRANC, V. 2008. On the distribution and ecology of a rare harvestman *Holoscotolemon jaqueti* in Central Europe / O rozšírení a ekológii vzácného kosca *Holoscotolemon jaqueti* v strednej Európe. *Matthias Belivs University Proceedings : Biological serie* (Univerzita Mateja Bela, Fakulta prírodných vied, Banská Bystrica) 4(1): 51-54.
129. FRANC, V. 2008. Zoológia, kam kráčaš, alebo Ako učiť „ťažký“ a „neatraktívny“ predmet, pp. 19-20. In: *Kongres slovenských zoológov a konferencia 14. Feriancove dni*, zborník abstraktov, 1.-3. december 2008, Kongresové centrum, Smolenice (Slovenská zoologická spoločnosť, Bratislava).
130. FRANC, V. 2008. Zoologický systém – prekliatie, alebo nevyhnutná pomôcka?, pp. 29-38. In: *Biológia v škole dnes a zajtra*: zborník referátov z III. ročníka konferencie, 10.9.-12.9.2007, Ružomberok (Pedagogická fakulta Katolíckej univerzity v Ružomberku).
131. FRANC, V. & KORENKO, S. 2008. Spiders (Araneae) from the Panský diel (Starohorské vrchy Mts, Slovakia). *Arachnologische Mitteilungen* (Nürnberg) 36: 9-20.
132. FRANC, V. & KRÍŠTÍN, A. 2008. On distribution and ecosozological problems of *Ditylus laevis* (Coleoptera: Oedemeridae) in Europe / O rozšírení a ochrannárskych problémoch *Ditylus laevis* (Chrobáky: Oedemeridae) v Európe. *Entomofauna carpathica* (Bratislava) 20(3-4): 33-35.

133. FRANC, V. 2009. O zdravých (?) lesoch, klimaxe, dutinovej faune a (zbytočnej) genocíde. *Ochrana prírody Slovenska* (Štátna ochrana prírody SR, Banská Bystrica) 2009(1): 8-10.
134. FRANC, V. 2009. Poznáme a budeme poznať slovenskú faunu? *Ochrana prírody Slovenska* (Štátna ochrana prírody SR, Banská Bystrica) 2009(3): 9-10.
135. FRANC, V. 2009. Príspevok k poznaniu pavúkov (Araneae) PR Barania hlava nad Donovalmi a blízkeho okolia / Contribution to the knowledge on spiders (Araneae) of the Nature Reserve "Barania hlava" above the Donovaly village and its close surroundings. In: TURIS, P., VIDLIČKA, Ľ. (eds) *Príroda Nízkyh Tatier*: zborník referátov a posterov z konferencie usporiadanej pri príležitosti 30. výročia vyhlásenia Národného parku Nízke Tatry (Správa Národného parku Nízke Tatry, Banská Bystrica) 2: 159-164.
136. FRANC, V., KOPECKÝ, T. & KORENKO, S. 2009. Selected arthropod groups of the Panský diel massif (Starohorské vrchy Mts, Slovakia / Vybrané skupiny článkonožcov masívu Panského dielu (Starohorské vrchy, Slovensko), pp. 1-79. Univerzita Mateja Bela, Banská Bystrica [90 pp].
137. FRANC, V. & MELICHERČIKOVÁ, M. 2009. Prevailingly thermophilous beetles (Coleoptera) of the "forgotten" Nitrické vrchy Mts / Prevažne teplomilné chrobáky (Coleoptera) "zabudnutých" Nitrických vrchov, pp. 24-32. In: SOLDÁN, T., PAPÁČEK, M., BOHÁČ, J. (eds) *SIEEC 21*: symposium internationale entomofaunisticum Europe Centralis, České Budějovice, 28. júna - 3. júla 2009: communications and abstracts (University of south Bohemia, Pedagogical Faculty, Institute of Entomology, České Budějovice).
138. FRANC, V. & ZÚBEKOVÁ, M. 2009. Tri hlavné zákony biológie a ich využitie v pedagogickom procese, pp. 9-24. In: MACKO, J. (ed.) *Biológia v škole dnes a zajtra, IV.*: zborník referátov z konferencie, 8.-10. september 2008 (Pedagogická fakulta Katolíckej univerzity, Ružomberok).
139. SVATOŇ, J., GAJDOŠ, P., ČERNECKÁ, Ľ., FRANC, V., KORENKO, S., KOVALČÍK, R. & KRUMPÁLOVÁ, Z. 2009. Pavúky – Araneae, pp. 21-123. In: MAŠÁN, P. & MIHÁL, I. (eds) *Pavúkovce Cerovej vrchoviny / Arachnids of the Cerová vrchovina (Aranea, Opiliones, Pseudoscorpiones, Acari)*. Vydavateľstvo Technickej univerzity, Zvolen (Štátna ochrana prírody SR, Banská Bystrica; Správa CHKO Cerová vrchovina Rimavská Sobota; Ústav zoológie SAV Bratislava; Ústav ekológie lesa SAV Zvolen), 311 pp.
140. FRANC, V. 2010. Príspevok k poznaniu pavúkov (Araneae) okolia Príbeliec / Contribution to the knowledge of spiders (Araneae) of the surroundings of the Príbelce village, pp. 147-158. In: URBAN, P. & UHRIN, M. (eds) *Príroda Príbeliec a širšieho okolia Mikroregiónu Východný Hont* / Nature of the Príbelce village and surroundings in the Eastern Hont Microregion: zborník referátov z odbornej konferencie (23.-24. 11. 2007), Príbelce (Obecný úrad, Príbelce).
141. FRANC, V. 2010. Príspevok k poznaniu chrobákov (Coleoptera) okolia Príbeliec a Čeboviec / Contribution to the knowledge of beetles (Coleoptera) in the surroundings of the Príbelce and Čebovce villages, pp. 159-170. In: URBAN, P. &

- UHRIN, M. (eds) *Príroda Príbeliec a širšieho okolia Mikroregiónu Východný Hont / Nature of the Príbelce village and surroundings in the Eastern Hont Microregion : zborník referátov z odbornej konferencie (23.-24. 11. 2007), Príbelce (Obecný úrad, Príbelce).*
142. FRANC, V. 2010. Pavúky (Araneae) orografického celku Ostrôžky, pp. 68-82. In: KACZAROVÁ, I. (ed.) *Ján Šalamún Petian-Petényi, život – dielo – odkaz : zborník príspevkov z konferencie pri príležitosti narodenia J. Š. Petiana, Lučenec, 7.-8. október 2010 (Novohradské múzeum a galéria, Lučenec; Banskobystrický samosprávny kraj, Banská Bystrica).*
143. FRANC, V. 2010. Príspevok k poznaniu chrobákov (Coleoptera) orografického celku Ostrôžky / Spiders (Araneae) of the Ostrôžky orographic area, pp. 87-109. In: KACZAROVÁ, I. (ed.) *Ján Šalamún Petian-Petényi, život – dielo – odkaz : zborník príspevkov z konferencie pri príležitosti narodenia J. Š. Petiana, Lučenec, 7.-8. október 2010 (Novohradské múzeum a galéria, Lučenec; Banskobystrický samosprávny kraj, Banská Bystrica).*
144. FRANC, V. 2010. Príspevok k poznaniu pavúkov (Araneae) Hrochotskej doliny, pp. 57-62. In: MIDRIAK, R. (ed.) *Biosférické rezervácie na Slovensku, 8. : zborník referátov z 8. národnej konferencie o biosférických rezerváciách SR, Zvolen 19.-20. októbra 2010 (Slovenský výbor pre program UNESCO Človek a biosféra, Bratislava; Chránená krajinná oblasť a biosférická rezervácia Poľana, Zvolen; Ústav vedy a výskumu UMB, Banská Bystrica).*
145. FRANC, V. 2010. Recent records of myrmecophilous orthopterans (Ensifera) and beetles (Coleoptera) in Slovakia / Novšie nálezy myrmekofilných rovnokrídlovcov (Ensifera) a chrobákov (Coleoptera) na Slovensku. *Entomofauna carpathica* (Slovenská entomologická spoločnosť pri SAV, Bratislava) 21(1-2): 8-9.
146. FRANC, V. 2010. Staré stromy v intraviláne – refúgium vzácnych a ohrozených chrobákov / Old trees in urban environments – refugia of rare and threatened beetles, pp. 48-53. In: JUHÁSOVÁ, G. (ed.) *Dreviny vo verejnej zeleni : zborník z konferencie s medzinárodnou účasťou, Nitra, 22.-23.6.2010 (Slovenská poľnohospodárska univerzita, Edičné stredisko, Nitra).*
147. FRANC, V. 2010. Významnejšie druhy chrobákov (Coleoptera) Hrochotskej doliny, pp. 63-69. In: MIDRIAK, R., OSZLÁNYI, J., VOLOŠČUK, I., ZAUŠKOVÁ, Ľ. (eds) *Biosférické rezervácie na Slovensku 8. : zborník referátov z 8. národnej konferencie o biosférických rezerváciách Slovenska, Zvolen 19.-20. októbra 2010 (Technická univerzita, Zvolen).*
148. FRANC, V. 2012. Uplatňovanie „enviro“ ideí v praxi. *Enviromagazín* (Slovenská agentúra životného prostredia, Banská Bystrica) 17(5): 31.
149. FRANC, V. 2012. Keď starý peň nie je len „rušivý neporiadok“. *Enviromagazín* (Slovenská agentúra životného prostredia, Banská Bystrica) 17(6): 26-27.
150. FRANC, V. 2012. Pavúky narušených antropogénnych biotopov - skládka TKO Šalková Škradno, pp. 19-20. In: KRUMPÁLOVÁ, Z. (ed) *História a súčasnosť slovenskej arachnológie*, 10. arachnologická konferencia, zborník abstraktov, 12.-16. 9. 2012,

- Východná (Univerzita Konštantína Filozofa, Katedra ekológie a environmentalistiky, Nitra).
151. FRANC, V. 2012. Staré stromy v intraviláne – refúgiá vzácných chrobákov, pp. 50-51. In: KUBOVČÍK, V., STAŠIOV, S., BITUŠÍK, P., URBAN, P. (eds) *18. Feriencove dni : zborník príspevkov z vedeckého kongresu „Zoológia 2012“* (Technická univerzita, Zvolen).
 152. FRANC, V. 2013. Ekológia – styčná plocha slov a zámerov. *Bulletin Slovenskej zoologickej spoločnosti pri SAV* 2(1): 26-29.
 153. FRANC, V. 2013. Spiders (Araneae) of the Hrochotská dolina valley (Poľana Mts, Slovakia). *Naturae Tutela* (SMOPaJ, Liptovský Mikuláš) 17(2): 189-202.
 154. FRANC, V. 2013. Stáva sa zoológ ohrozeným druhom na Slovensku? / Will a zoologist become to be a threatened species in Slovakia? *Bulletin Slovenskej zoologickej spoločnosti* 2(3): 31-38.
 155. FRANC, V. 2014. Contribution to the knowledge on spiders (Araneae) of the Muránska planina Mts. *Naturae Tutela* (SMOPaJ, Liptovský Mikuláš) 18(2): 153-161.
 156. FRANC, V. 2014. O "stredovekej" zoológii v 21. storočí. *Bulletin Slovenskej zoologickej spoločnosti pri SAV* 3(2): 1-5.
 157. FRANC, V. & HEMALA V. 2014. Remarkable record of *Dapsa denticollis* (Coleoptera: Endomychidae) in Northern Slovakia. *Naturae Tutela* (SMOPaJ, Liptovský Mikuláš) 18(2): 175-178.
 158. HEMALA, V., CUNEV, J. & FRANC, V. 2014. On the occurrence of the stink bug *Eysarcoris ventralis* (Hemiptera: Heteroptera: Pentatomidae) in Slovakia, with notes on its distribution in neighbouring countries / O rozšírení bzdochy *Eysarcoris ventralis* (Hemiptera: Heteroptera: Pentatomidae) na Slovensku, s poznámkami k rozšíreniu v susedných krajinách. *Klapalekiana* (Praha) 50: 51-59.
 159. FRANC, V. 2015. Latest findings of *Cheiracanthium mildei* L. Koch, 1864 (Araneae: Eutichuridae) in Slovakia, notes to its ecology and occurrence / Najnovšie nálezy pavúka *Cheiracanthium mildei* L. Koch, 1864 (Araneae: Eutichuridae), na Slovensku, poznámky k jeho ekológii a rozšíreniu. *Naturae Tutela* (SMOPaJ, Liptovský Mikuláš) 19(2): 159-162.
 160. FRANC, V. 2015. Numerous record of a rare and little-known species *Abdera triguttata* (Gyllenhal, 1810) (Coleoptera: Melandryidae) in the Štiavnické vrchy Mts / Početný nález vzácného a málo známeho druhu *Abdera triguttata* (Gyllenhal, 1810) (Coleoptera: Melandryidae) v Štiavnických vrchoch. *Naturae Tutela* (SMOPaJ, Liptovský Mikuláš) 19(2): 155-158.
 161. FRANC, V. 2015. Pozoruhodný nález v mestskom parku v Banskej Bystrici – príspevok do diskusie o genofondovom význame starých stromov v intraviláne / Remarkable record in the Urban park in Banská Bystrica – contribution to the discussion on the gene-pool value of old trees in urban environments. *Naturae Tutela* (SMOPaJ, Liptovský Mikuláš) 19(1): 81-93.
 162. FRANC, V., MAJZLAN, O., KRIŠTÍN, A. & WIEZIK, M. 2015. On the distribution and ecology of the ant cricket (*Myrmecophilus acervorum*) (Orthoptera: Myrmecophilidae) in Slovakia. In: ALBERTY, R., FRANC, V. (eds) *Proceedings of the conference "Roubal's Days*

- I", Banská Bystrica, 27.1.2015; *Matthias Belivs University Proceedings* 5(2): 40-50 [CD-ROM; 100 pp.]
163. FRANC, V., MALINA, R. & ŠKODOVÁ, M. 2015. *Základy biogeografie a ekologie*. 1. vyd. Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela – Belianum, Banská Bystrica, 174 pp.
 164. FRANC, V. 2016. O potrebe talentových skúšok nielen na umeleckých študijných odboroch. In: Charles university e-journal for environmental education (Centrum pro otázky životního prostředí Univerzity Karlovy v Praze) online *Envigogika* 11(2): [1-5]
 165. FRANC, V. 2016. Remarkable findings of beetles (Coleoptera) on European silver fir on its southern boundary of occurrence in the Štiavnické vrchy Mts / Pozoruhodné nálezy chrobákov na južnej hranici rozšírenia jedle bielej v Štiavnických vrchoch. *Naturae Tutela* : vedecký časopis Slovenského múzea ochrany prírody a jaskyniarstva v Liptovskom Mikuláši 20(1): 73-89.
 166. FRANC, V. 2016. Remarkable record of the rare spider *Poecilochroa variana* (Araneae: Gnaphosidae) in mountain area, notes to its distribution in Slovakia and Europe / Pozoruhodný nález vzácneho pavúka *Poecilochroa variana* (Araneae: Gnaphosidae) v horskej oblasti, poznámky k jeho rozšíreniu na Slovensku a v Európe. *Naturae Tutela* (SMOPaJ, Liptovský Mikuláš) 20(2): 127-130.
 167. FRANC, V. & KVASNOVÁ, S. 2016. Remarkable records of Scarabaeoidea (Coleoptera) near the town of Banská Bystrica (Slovakia) / Pozoruhodné nálezy skarabeusovitých chrobákov (Coleoptera) pri Banskej Bystrici (Slovakia). *Naturae Tutela* (SMOPaJ, Liptovský Mikuláš) 20(2): 131-138.
 168. GAJDOŠ, P., ŠESTÁKOVÁ, A., ČERNECKÁ, Ľ. & FRANC, V. 2016. Pavúky Slovenska a ich pripravované slovenské názvoslovie, pp. 74-77. In: AMBROS, M., BALÁŽ, I. (eds) *Zoológia 2016*, zborník príspevkov z vedeckého kongresu, 24.-26. novembra 2016, Nitra.
 169. GAJDOŠ, P., ŠESTÁKOVÁ, A., ČERNECKÁ, Ľ. & FRANC, V. 2016. Slovenské názvoslovie pavúkov, p. 12. In: HOLECOVÁ, M. (ed.) *14. arachnologická konferencia, zborník abstraktov*; 14.-18. september 2016, Východná (Slovenská arachnologická spoločnosť, Bratislava).
 170. FRANC, V. 2017. Bezstavovce na Kráľovej studni, pp. 69-76. In: *Kráľova studňa – Veľká Fatra: príroda, história, súčasnosť*. 1. vyd. VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, Bratislava.
 171. FRANC, V. & FAŠANGA, M. 2017. Beetles (Coleoptera) of the abandoned pasture near the village of Malé Kršteňany (Slovakia) / Chrobáky (Coleoptera) opusteného pasienku pri obci Malé Kršteňany (Slovakia). *Naturae Tutela* (SMOPaJ, Liptovský Mikuláš) 21(2): 75-93.
 172. FRANC, V. & FAŠANGA, M. 2017. Spiders (Araneae) of the abandoned pasture near the village of Malé Kršteňany (Western Slovakia). *Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis, Studia Naturae* (Institute of Biology Pedagogical University in Cracow) 2: 39-57.
 173. HEMALA, V., FRANC, V. & FAŠANGA, M. 2017. Additional records of *Tropidothorax leucopterus* (Goeze, 1778) (Hemiptera: Heteroptera: Lygaeidae) for Slovakia / Dopĺňujúce nálezy behavky obilnej *Tropidothorax leucopterus* (Goeze, 1778)

- (Hemiptera: Heteroptera: Lygaeidae). *Naturae Tutela* (SMOPaJ, Liptovský Mikuláš) 21(1): 51-58.
174. GAJDOŠ, P., ČERNECKÁ, Ľ., FRANC, V. & ŠESTÁKOVÁ, A. 2018. *Pavúky Slovenska: slovenské názvoslovie, prehľad čaladi a súčasné poznatky / Spiders of Slovakia*. 1. vyd. Veda, Bratislava, 170 pp.
 175. HEMALA, V., WIEZIK, M. & FRANC, V. 2018. Rediscovery of the rare flat bug *Mezira tremulae* (Hemiptera: Heteroptera: Aradidae) in Slovakia / Znovuobjavenie vzácnej podkôrničky osikovej *Mezira tremulae* (Hemiptera: Heteroptera: Aradidae) na Slovensku. *Naturae Tutela* (SMOPaJ, Liptovský Mikuláš) 22(1): 69-78.
 176. CUNEV, J., HEMALA, V., FRANC, V. & BALÁSZ, A. 2019. Additional records of the rare flat bug *Mezira tremulae* (Hemiptera: Heteroptera: Aradidae) from Slovakia / Doplnujúce nálezy vzácnej podkôrničky osikovej, *Mezira tremulae* (Hemiptera: Heteroptera: Aradidae) zo Slovenska. *Naturae Tutela* : vedecký časopis Slovenského múzea ochrany prírody a jaskyniarstva v Liptovskom Mikuláši 23(1): 95-99.
 177. FRANC, V. & HEMALA, V. 2020. New remarkable findings of beetles (Coleoptera) in the urban park of Banská Bystrica, Slovakia / Nové pozoruhodné nálezy chrobákov (Coleoptera) v mestskom parku v Banskej Bystrici, Slovensko. *Acta Carpathica Occidentalis: příroda Západních Karpat* (Muzeum regionu Valašsko, Vsetín) 11: 36-42.
 178. FRANC, V. & HEMALA, V. 2020. New remarkable records of myrmecophilous spiders (Araneae) in Slovakia / Nowe i niezwykle notowania myrmecofilnych pająków (Araneae) na Słowacji. *Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis, Studia Naturae* (Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie) 14(5): 61-65.
 179. FRANC, V. & BIGANIČOVÁ, Z. 2021. O zoologickej (ne)gramotnosti študentov slovenských gymnázií / On zoological (il)literacy at Slovak grammar schools. *Biologie, chemie, zeměpis: časopis pro výuku na základních a středních školách*, 30(4): 11-20.
 180. FRANC, V. & HEMALA, V. 2021. Recent records of the relict beetle species *Endecatomus reticulatus* (Coleoptera: Endecatomidae) in Slovakia / Recentné nálezy reliktného chrobáka *Endecatomus reticulatus* (Coleoptera: Endecatomidae) na Slovensku. *Klapalekiana* (Česká společnost entomologická, Praha) 57(1-2): 91-95.
 181. FRANC, V. & HEMALA, V. 2022. On the distribution and ecology of the false click beetle *Nematodes filum* (Fabricius, 1801) (Coleoptera: Eucnemidae) in Slovakia. *North-Western Journal of Zoology* (University of Oradea) 18(1): 87-90.
 182. GÁPEROVÁ, S., GÁPER, J., FRANC, V., TURISOVÁ, I., PERHÁČOVÁ, Z., MICHALÍKOVÁ, A. & [MIHÁL, I. rec.] 2022. *Aplikovaná botanika, mykológia a zoológia*. 1. vyd. Univerzita Mateja Bela, Fakulta prírodných vied, Banská Bystrica, 249 pp.
 183. FRANC, V. & HEMALA, V. Beetles (Coleoptera) of the Panský diel massif (Stahohorské vrchy Mts, Slovakia): Addendum. *Entomofauna carpathica* 37(2): 46-78.
 184. FRANC, V. & HEMALA, V. 2025. On the distribution and ecology of the rare flat bug *Aradus kuthyi* Horváth, 1899 (Hemiptera: Heteroptera: Aradidae) in Slovakia. *Entomofauna carpathica* 37(2): 123-130.